

Møte fredag den 6. februar kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 47):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av inntektssystemet for kommunene (Innst. S. nr. 108 (2003-2004), jf. Dokument nr. 3:8 (2002-2003))
2. Interpellasjon fra representanten Grethe Fossli til nærings- og handelsministeren:

«En rekke land i Europa, men også Canada og New Zealand, har valgt å satse aktivt på å bygge opp en audiovisuell industri, da dette anses for å være blant vekstnæringene i framtiden. Noen har satset på å trekke til seg utenlandske produksjoner for dermed å bygge opp nasjonal kompetanse og infrastruktur, andre på grunn av natur som lokker, eller fordi de har en befolkning med høy utdanning og kunnskaper på området som er av interesse for bransjen. Felles for dem alle er at det er satt inn tiltak som gjør at landet er attraktivt å komme til for å gjøre filmopptak eller for å gjøre audiovisuelle produksjoner. Tiltak som kan nevnes, er subsidier, billige fasiliteter og byttehandel, billettstøtte, lånestøtte, skattefradrag og skattekreditt. Prosjektene legger igjen betydelige midler lokalt og god markedsføring av landet som turistmål.

Ser statsråden for seg at dette kan være et satsingsområde for Norge?»
3. Interpellasjon fra representanten Olav Akselsen til nærings- og handelsministeren:

«Den kraftforedlende industrien i Noreg har utvikla seg til å vera ei av dei viktigaste næringane i landet. Denne industrien sysselset i dag om lag 22 000 menneske, og er ei svært viktig næring for distrikta og for mange underleverandørar i Noreg. Tilgang på nok kraft til konkurransedyktige prisar har vore avgjerande for denne utviklinga. Dei gamle kraftkontraktane vert no gradvis fasa ut, og industrien må kjøpa kraft til ein marknadspris som er vesentleg høgare enn for dei ein konkurrerer med ute i verda. Prisauken i den norske kraftmarknaden kan føra til at kraftprisane blir meir enn dobla – for nokre verksemdar tredobla, til dømes for Sør-Norge Aluminium AS (SØRAL) og verksemdar i Mo i Rana. Alt tyder på at denne industrien er inne i ei krevjande tid, med stadig hardare konkurranse og uvisse knytt til uavklara miljøkrav.

Kva vil statsråden gjera for å unngå nedbygging av den kraftforedlende industrien i Noreg framover?»
4. Referat

Presidenten: Stortingets president vil benytte anledningen til ytterligere å markere at 6. februar er samefolkets nasjonaldag, og at det i år er første gang dette også er en offisiell flaggdag. Presidenten tillater seg på vegne av Stortinget å gratulere den samiske befolkning med dagen.

Representanten Kenneth Svendsen vil framsette et privat forslag.

Kenneth Svendsen (FrP): På vegne av representantene Per Roar Bredvold, Thore A. Nistad og meg selv vil jeg legge fram forslag om snarest mulig å starte arbeidet med bygging av ny E6 mellom Mjøsbrua og Øyer med firefelts motorveistandard og med midtdele mellom kjørefeltene.

Presidenten: Representanten May Hansen vil framsette et privat forslag.

May Hansen (SV): På vegne av stortingsrepresentantene Magnar Lund Bergo, Karin Andersen og meg selv vil jeg sette fram forslag om at Human-Etisk Forbund og andre livssynssamfunn og et registrert trossamfunn med vigselfrett skal få rett til å forestå partnerskapsinngåelse.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av inntektssystemet for kommunene (Innst. S. nr. 108 (2003-2004), jf. Dokument nr. 3:8 (2002-2003))

Modulf Aukan (KrF) (ordfører for saka): Utviklinga i revisjonsarbeidet, både i Riksrevisjonen og i revisjonen på fylkesnivå og kommunenivå, har dei siste åra gått i retning av meir fokus på forvaltingsrevisjonen. Det er ei utvikling eg ser positivt på. Kontrollen stoppar ikkje med tala i rekneskapen, men også effektiviteten, måloppnåinga og organiseringa i ulike verksemdar vert gått nærare inn på og vurdert, slik at politikarane kan sjå om vedtaka er følgde opp.

Rettesnora i forvaltingsrevisjonen må likevel vera klar: Ein skal sjekka om politiske vedtak og føresetnader vert følgde opp. Riksrevisjonen, eller t.d. eit fylkeskommunalt kontrollutval, har ikkje mandat til sjølv å vurdere kva for mål som er viktige, eller kva for politiske val som bør takast.

Vi må nok innrømme at det er gråsoner her. Dersom ein forvaltingsrevisjon t.d. avdekkjer at ei politisk vedteken organisering fører til at politisk vedtekte mål ikkje vert nådde på ein effektiv måte, må revisjonsrapporten kunna påpeika dette. Enkelte rapportar kan tena på ei brei tilnærming fordi dei kan skapa debatt om eit system. Kontrollorgan som Riksrevisjonen må likevel vera svært varsame her og vakta seg mot faren for å verta ein politisk aktør.

For hovudprinsippet må vera klart: Kontrollorganet skal ikkje vurdere dei politiske vedtaka. Riksrevisjonen skal ikkje vurdere Stortinget sine vedtak og føresetnader, sjølv om eg godt kan forstå at det sikkert er freistande i ein del tilfelle.

(Aukan)

Eg har innleia med desse prinsipielle vurderingane fordi Riksrevisjonen i rapporten vi behandlar i dag, kjem svært nær å gjera ei sjølvstendig vurdering av eit stortingsvedtak. For å seia det slik: Utforminga av inntektssystemet for kommunane, med fordelingsnøklar og prinsipp for inntektsfordeling og utgiftsutjamning, er faktisk avgjord av Stortinget, ikkje av Kommunaldepartementet.

Hovudtrekka i det inntektssystemet for kommunane som vi har i dag, vart vedtekte av Stortinget i juni 1996. Saka vart lagd fram 10. mai 1996 av regjeringa Harlem Brundtland, da Gunnar Berge var kommunalminister, i St.prp. nr. 55 for 1995-96, om kommuneøkonomien for 1997.

Framlegget fekk i all hovudsak tilslutning i Stortinget, med vekslende støtte. Høgre støtta Regjeringa i omfordelingane som følgje av Rattsø-utvalet si innstilling, omfordeling til større kommunar og meir sentrale strøk. Kristeleg Folkeparti var med på å støtta dei lange overgangsordningane Regjeringa hadde gjort framlegg om, med tanke på å skjerma småkommunar og distriktskommunar mot for rask inntektssvikt, noko Rattsø-utvalet sin modell ville ha ført til.

Populært sagt måtte altså regjeringa Harlem Brundtland køyra slalåm for å få saka igjennom, og innstillinga frå kommunalkomiteen, Innst. S. nr. 286 for 1995-1996, er altså ikkje heilt enkel å lesa. Støtta frå Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet til overgangsordningane og dei distriktpolitiske måla inntektssystemet skal vera med og nå, var subsidiær, så det er få fleirtalsmerknader til støtte for denne delen av proposisjonen. Men dersom ein les heile innstillinga, er det likevel ingen tvil om at regjeringa Harlem Brundtland fekk tilslutning frå eit fleirtal også når det gjeld det distriktpolitiske. Poenget var at Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet ville gå lenger enn regjeringa i distriktsvenleg retning.

Riksrevisjonen tek i sin rapport utgangspunkt i, som fleirtalet i kommunalkomiteen også viser til i denne innstillinga, at inntektssystemets mål er at alle kommunane i landet skal ha moglegheit til å gje innbyggjarane eit mest mogleg likeverdig tenestetilbod uansett kvar i landet dei bur.

Samtidig har altså eit anna fleirtal i kommunalkomiteen framheva at inntektssystemet også skal ta distriktpolitiske omsyn og tena til å nå distriktpolitiske mål. Dette politiske målet, som det heile tida sidan 1996 har vore fleirtal for i Stortinget, er i liten grad reflektert i Riksrevisjonen sin rapport.

Lat meg gå gjennom hovudpunkta i fleirtalet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti, sine synspunkt på rapporten, slik dei går fram av innstillinga.

Dette fleirtalet merkar seg at det etter Riksrevisjonen si vurdering kan stillast spørsmål ved om det vart lagt nok vekt på omsynet til likeverdige tenestetilbod då inntektssystemet vart lagt om i 1997. Fleirtalet peikar derfor på at inntektssystemet, med dei trekka Riksrevisjonen viser til, faktisk er vedtekte av Stortinget. Eg vil også meina at det er vanskeleg å sjå at effektane Riksrevisjonen demonstrerer i sin rapport, er vesentleg annleis enn det som

måtte vera forventa ut frå den proposisjonen eg nemnde, frå regjeringa Harlem Brundtland.

Fleirtalet tek derfor synspunkta frå Riksrevisjonen «til orientering», som det heiter. Sagt med andre ord, og litt meir direkte: Her har Riksrevisjonen gjeve seg inn på å vurdere sjølve inntektssystemet som Stortinget har vedteke. Det er etter mi meining ikkje Riksrevisjonen si oppgåve.

Som eg alt har vore inne på: Inntektssystemet siktar mot fleire mål enn inntektsmessig likskap, det siktar m.a. også mot distriktpolitiske mål. Dessutan har skilnadene i inntektsnivå med skatteinntektene til kommunane å gjera, f.eks. i samband med skatt på kraftverk. Det har vore eit avklart politisk mål at kommunane skal ha ein økonomisk gevinst igjen for å satsa på næringspolitikk og auka lokal skatteinngang. Konsekvensen av denne politikken må verta moglege inntektsforskjellar mellom kommunane. Denne sida av saka har Riksrevisjonen etter det eg kan sjå, ikkje drøfta i rapporten.

Når Arbeidarpartiet i sin merknad viser til at velståande kommunar i 1996 framleis er velstående kommunar i 2001, har det nok noko med desse tilhøva å gjera, altså lokal skatteinngang og distriktpolitiske mål. Dessutan er eg noko usikker på kva Arbeidarpartiet meiner med «velstående kommuner». Inntekter pr. innbyggjar er neppe noko godt kriterium her, når vi ser kor ulike kommunane våre er med omsyn til innbyggjartal og avstandar.

Lat meg seia at eg undrar meg noko over kva som er Arbeidarpartiet si eigentlege haldning til substansen i denne saka. Da Stortinget i haust drøfta kostnadsnøkkelen for sosiale tenester, etter eit framlegg frå Regjeringa om å innføra eit såkalla urbankriterium, gjekk Arbeidarpartiet, representert ved sin fraksjon i kommunalkomiteen, imot denne endringa. Arbeidarpartiet ville da behalda det gamle systemet også i 2004.

Den lina Arbeidarpartiet sin fraksjon i kontrollkomiteen har lagt seg på i den saka vi drøftar i dag, ser ut til å gå ut på å vera noko meir venleg innstilt overfor kommunar i sentrale strøk med store sosialutgifter, enn det Arbeidarpartiet var i kommunalkomiteen før jul. Eg vel å tolka dette som at det skulle vera godt håp om å verta einige i denne saka neste gong ho skal opp i Stortinget.

Når det gjeld nøkkelen for kostnadsutjamninga, meiner Riksrevisjonen at det ser ut til å vera behov for ein revisjon oftare enn kvart tiande år. Den konklusjonen trur eg ikkje eg er einig i, ut frå omsynet til stabilitet for kommunane, men det er ei sak til ein annan gong.

Vekslende regjeringar har oppfatta at det har vore tilslutning i Stortinget for at ein revisjon bør skje om lag kvart tiande år. Den neste hovudrevisjonen er sett i gang og vil truleg kunna få verknad frå 2007. Dessutan har Stortinget vedteke fleire justeringar i nøkkelen under marsjen, seinast i haustsesjonen 2003, med verknad frå 2004.

Eg synest uansett ikkje det kler Riksrevisjonen å gje Stortinget råd om kor ofte inntektssystemet bør reviderast.

Så vil eg gå over til dei vurderingane Riksrevisjonen har gjort av kvaliteten på forvaltninga sitt operative ar-

beid med inntektsfordelinga. Her peikar Riksrevisjonen på fleire viktige problem, som dei aktuelle departementa må sjå på.

For det første viser undersøkinga at det skjer ein del feil i samband med innrapporteringa frå kommunane til Sosialdepartementet om talet på psykisk utviklingshemma, som er grunnlag for utgiftsutjamninga. Dette kan ha ført til at nokre kommunar har fått for mykje i tilskot, og at andre kommunar har fått for lite. Sosialdepartementet har sagt at dei vil arbeida vidare saman med Kommunal- og regionaldepartementet for på sikt å finna fram til eit betre kriterieopplegg. På kort sikt vil ein m.a. vurdere å skjerpa kontrollrutinane i samband med innhentinga av data frå kommunane.

Eg reknar med at Regjeringa gjer det ho kan for å få løyst dei problema Riksrevisjonen peikar på her. Samtidig vil eg stilla meg bak påpeikinga frå Kommunal- og regionaldepartementet om at det er kommunen sitt ansvar å syta for at rett dokumentasjon av psykisk utviklingshemming ligg føre.

For det andre tek Riksrevisjonen opp Kommunal- og regionaldepartementet si fylkesvise fordeling av skjønstilskotet. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om den fylkesvise fordelinga av skjønsmidlane er rimeleg ut frå behovet til kommunane i kvart fylke, om fordelinga er for lik frå år til år, og om ein i for stor grad tek regionalpolitiske omsyn ved fordelinga.

Riksrevisjonen si påpeiking av at skjønsmidlane ikkje må verta ei fast inntektskjelde for kommunane, er rett. Samtidig må eg få seia at det ikkje er spesielt overraskande at ein god del kommunar med behov som ikkje vert fanga opp i det objektivt baserte inntektssystemet, det eine året har om lag dei same behova som dei har året etter.

Når det gjeld fordelinga mellom fylka, har eg merka meg at det har skjedd ei viss omfordeling mellom dei dei seinare åra – i den retninga Riksrevisjonen meiner ein burde gå. Om Stortinget vil gje signal om at departementet bør gå vidare med ei slik omfordeling, reknar eg med at kommunalkomiteen vil ta opp ved eit passande høve.

Departementet og Riksrevisjonen har ulike syn på i kor stor grad og på kva måte departementet skal kontrollere fylkesmennene sine tildelingar av skjønsmidlane. Departementet har utarbeidd eit regelverk som fylkesmennene skal følgja ved tildelinga av skjønstilskot. I utgangspunktet må ein leggja til grunn at fylkesmennene følgjer dette.

Samtidig har departementet det overordna konstitusjonelle ansvaret for fordelinga av tilskota. Eg legg derfor til grunn at departementet på eigna måte held seg orientert om fylkesmennene si praktisering av regelverket, og eg reknar med at kommunalministeren vil koma inn på korleis ein løyser dette.

Til slutt til kanskje ein kuriositet: Som mangeårige kommunestyrerepresentant meiner eg at offentlege dokument skal ha eit lett tilgjengeleg språk. Delar av denne rapporten har ikkje det. Eit døme på side 35 syner kva eg siktar til:

«I analysen med data for 2000 viste effekten av arbeidsgiveravgiften på sosialhjelpsutgiftene seg ikke å være statistisk signifikant forskjellig fra null.»
Med dette tilrår eg innstillinga frå komiteen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rolf Terje Klungland (A): Jeg har behov for å ta ordet til en viss historieforfalskning – slik jeg oppfatter det.

Jeg er i den heldige situasjonen at jeg var saksordfører i saken om Rattsø-utvalgets innstilling da den ble behandlet her i Stortinget. Jeg var også såpass «heldig» at jeg var ute i kommune-Norge og opplevde hva som skjedde i forhold til Rattsø-utvalgets innstilling.

Flertallet her i huset, Arbeiderpartiet og Høyre, ønsket at objektive kriterier skulle legges til grunn ved tildelingen som gjaldt kommuneøkonomien. Kristelig Folkeparti var imot dette. Arbeiderpartiet sørget for – subsidiært sammen med Kristelig Folkeparti – å få til en overgangsordning der en sprøytet inn friske midler i kommunesektoren. Det fikk en selvfølgelig ikke Høyre med på. Men de friske midlene kunne vi ta ut da Bondevik I kom til makten i 1997. Her er det altså Kristelig Folkeparti som har ført en negativ distriktspolitikk – og ikke Arbeiderpartiet.

Modulf Aukan (KrF): Som eg sa i innlegget mitt, ville Kristelig Folkeparti og Senterpartiet faktisk gå lenger når det gjaldt distriktspolitiske kriterium, slik eg oppfatta det. Med det meiner eg at ein ville leggja meir vekt på næringsutvikling i kommunane og på situasjonen for kraftkommunane. Det at ein har fått den skilnaden som ein enno kan syna til, ligg mykje her.

Eg meiner det er rett at ein skal oppfordra kommunane til å driva distriktspolitikk – og særleg næringsutvikling. Det har ein gjort i min eigen kommune, og det vil eg oppfordra kommunane til å halda fram med, slik at ein på den måten kan få eit betre resultat for innbyggjarane.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Kjell Engebretsen (A): Som saksordføreren sa, ble inntektssystemet lagt om i 1997 på basis av NOU 1996:1 «Et enklere og mer rettferdig inntektssystem for kommuner og fylkeskommuner». Riksrevisjonen har nå sett på hvilken betydning denne omleggingen har hatt for utviklingen i inntektsforskjellene mellom kommunene. Jeg opplever det slik at det er nettopp det, eller bl.a. det, Riksrevisjonen har gjort.

Denne omleggingen av inntektssystemet har så langt ikke ført til de store omveltningene. De kommunene som i 1997 hadde mest å rutte med pr. innbygger, er fremdeles de kommunene som har mest, og de kommunene som hadde minst, er fremdeles de kommunene som har minst. Nå er antakelig ikke dette i seg selv så betydningsfullt. Meningen med inntektssystemet er at alle som bor i dette landet, skal ha mulighet til å få de tilbud som samfunnet

gir, uansett hvor man bor, og at kvaliteten på disse tilbudene skal være på det nivået som dagens samfunn krever.

Det må jo da naturligvis bli forskjeller i vårt langstrakte land på hvor mange penger man trenger for å klare å gi disse tilbudene på det nivået som de skal gis. Forskjeller i avstand, i infrastruktur, i klima, i befolknings tetthet, i næringsliv osv. betyr naturligvis noe for hvordan man skal få gitt disse tilbudene på en fornuftig måte.

Det er mulig at menneskene i vårt land i dag flytter på seg mer enn på svært mange år. Det betyr at befolkningen i visse kommuner, i visse deler av landet, reduseres, og at befolkningen i andre deler av landet øker. Begge deler krever særlige tiltak. Når befolkningen reduseres, kreves det særlige tiltak for å opprettholde tilbudene der, på det nivået de skal være, og i det omfang de skal være. I de kommunene som får vekst i befolkningen, må man øke tilbudene. Her er det viktig at man ser for seg ett bestemt forhold. For når man får en reduksjon i befolkningen ett sted og en vekst i befolkningen et annet sted, står man i vekstkommunene overfor et særlig problem i en fase, i tillegg til at driftsbudsjettene i seg selv må økes fordi det er flere som skal ha skoleplass, flere som skal ha eldreomsorg, flere som skal ha sosialhjelp osv. Det er den biten av det.

Den biten som vi i liten grad har vært villig til å se på og ta innover oss, er de investeringene som disse kommunene står overfor. Nye skoler, nye institusjoner, forbedret infrastruktur osv., som er nødvendig når befolkningen vokser så mye over såpass korte perioder som den gjør her, gjør at man har et investeringsbehov. Det er få kommuner i dag som har fond å spise av til slike investeringer. Altså får man finanskostnader, og disse finanskostnadene belaster i sin tur driftsbudsjettet. Det er et problem som særlig vekstkommunene står overfor.

Kriteriene som ligger til grunn for fordelingen, bør ikke endres i tide og utide. Vektleggingen av disse bør man også ha en rimelig stabilitet i forhold til. Det er det som gir forutsigbarhet i Kommune-Norge. Men når det gjelder å fange opp endringer som skjer i befolkningen – i folketallet, i antall elever, i antall eldre, variasjoner i det sosiale forhold osv. – må de fanges opp helst raskere enn det som gjøres i dag. Forutsigbarheten ligger altså ikke i at man endrer kriteriene, men at man fanger opp de endringene som skjer i befolkningen.

Vi anser fra vår side Riksrevisjonens rapport om inntektssystemet for kommunene som et svært nyttig innspill, og tror at det kan være av betydning det som kommer fram her, for den helhetlige gjennomgangen som nå skal gjøres av dette systemet av et nedsatt utvalg. Vi ser fram til at det utvalget skal bli ferdig med sitt arbeid.

Martin Engeset (H): I går gav jeg under debatten om Riksrevisjonens rapport om effektivitet i sykehusene i forhold til hofteoperasjoner uforbeholden honnør til Riksrevisjonen for en god forvaltningsrevisjonsrapport. Dessverre blir det ikke anledning til å gjenta den øvelsen i dag.

Denne saken fokuserer på en god måte på hva som bør være Riksrevisjonens og kontroll- og konstitusjonsko-

miteens rolle, nemlig å kontrollere i ettertid eller være aktiv i selve politikktutforming. Jeg innrømmer gjerne at det enkelte ganger kan være vanskelig å holde tungen rett i munnen, ikke minst når det kommer saker hvor en selv eller partiet har sterke oppfatninger om hva som burde vært annerledes, slik som i denne saken om utformingen av inntektssystemet for kommunene. Ekstra vanskelig blir det selvfølgelig når heller ikke Riksrevisjonen verken greier å holde tungen rett i munnen eller tungen i rett munn. For hva er det Riksrevisjonen gjør i rapporten som ligger til grunn for denne saken?

Saksordføreren sa i sitt innlegg at Riksrevisjonen «kjem svært nær å gjera ei sjølvstendig vurdering av eit stortingsvedtak». Det var diplomatisk sagt. Jeg vil si det på denne måten: Riksrevisjonen går i denne rapporten uvanlig langt i å kritisere Stortingets vedtak om inntektssystemet. Dette er noe ganske annet enn å kontrollere Regjeringen. Det overrasker oss at ikke også Arbeiderpartiet er kritisk til en slik tilnærming fra Riksrevisjonen.

Det at Riksrevisjonen i denne saken har valgt en feil tilnærming, betyr ikke at kontroll- og konstitusjonskomiteen må gjenta den samme feilen. Og heldigvis gjør ikke komiteens flertall det, fordi SV opptrer ryddig og står sammen med regjeringspartiene i merknadene. Jeg har lyst til å gi honnør til SV for dette. Arbeiderpartiet, derimot, opptrer etter min oppfatning uryddig og rotete i forhold til både kontrollperspektivet og substansen i saken. Det forundrer meg at Arbeiderpartiet, med alle de veteranene partiet har i kontroll- og konstitusjonskomiteen, har glemt sakens forhistorie.

Det inntektssystemet som Riksrevisjonen kritiserer, er det som ble lagt frem av Brundtland-regjeringen i 1996, med Gunnar Berge som kommunalminister. Høyre støttet Regjeringen den gang i de omfordelingene som fulgte av Rattsø-utvalgets innstilling, med en omfordeling til større kommuner og mer til sentrale strøk. Problemet oppstod imidlertid da partilederen på det tidspunktet, Thorbjørn Jagland, plutselig rykket ut og lovet at ingen kommuner skulle komme dårligere ut enn med dagens overføringssystem. Resultatet ble at Stortinget til slutt vedtok en omlegging av inntektssystemet, men hvor overgangsordningene ble så mange og lange at effekten av omleggingen ble sterkt redusert. Som stortingsrepresentant for Østfold beklager jeg at resultatet av stortingsbehandlingen den gang ble slik. Som medlem av kontroll- og konstitusjonskomiteen kan jeg imidlertid ikke beklage meg over et lovlig fattet vedtak i det norske storting.

Kontrollkomiteen må ikke bli en arena for omkamp om de tapte slag. Inntektssystemet må reformeres – ja. Men det er viktig at dette arbeidet følger de riktige kanaler, med saksforberedelse i Kommunaldepartementet og deretter politisk behandling i kommunalkomiteen her i huset. Kontrollkomiteen skal ikke, selv om enkelte av medlemmene i komiteen kanskje synes *det* er trist og leit, være den aktive politikktutformer. Da tapes kontrollperspektivet helt av syne. Vi får alle, uansett hvilken stortingskomite vi sitter i, anledning til å delta med liv og lyst i debatten om det fremtidige inntektssystemet for

kommuner og fylker når den saken kommer til Stortinget etter grundige forberedelser gjennom utvalgsarbeid og forberedelser i Regjeringen.

Hvis vi ikke er varsomme her, står vi i fare for, som i denne saken, at kontrollkomiteen inntar standpunkter som står i strid med hva kommunalkomiteen gjør, og Stortinget vedtar. Og da er vi virkelig ute å kjøre.

Presidenten: Presidenten er litt usikker på hva representanten mente med å holde «tungen i rett munn», så han vet ikke om han skal påtale det eller ei.

Per Sandberg (FrP): Jeg skal ikke ta opp den tråden.

Man kan gjerne diskutere i det vide og det brede om prinsippene i Riksrevisjonens rapport og hvorvidt Riksrevisjonen har gått for langt i sine betraktninger rundt inntektssystemet til kommunene. Hvis det er slik at Riksrevisjonen her har basert sin rapport på de intensjonene som lå til grunn i forhold til endringene i 1997, mener jeg faktisk at Riksrevisjonen har gjort en bra jobb. Men hvis det er slik at Riksrevisjonen påpeker at de endringene som ble gjort i 1997, kanskje var feil, har Riksrevisjonen kanskje gått for langt. Da er vi inne på dette med at Riksrevisjonen kanskje er i ferd med å blande sine roller. Det kan godt være. Men betydningen av den rapporten som Riksrevisjonen har kommet med, tror jeg er litt overdreven. Selv om jeg, som representerer Fremskrittspartiet, kan si at jeg er enig i Riksrevisjonens rapport, kan jeg også samtidig si at den betydningen den har, blir veldig liten i forhold til at vi har hatt Maktutredningen, vi har hatt Effekutvalget, og vi har distriktskommisjonen, der jeg selv er medlem. Vi vet videre at Stortinget sannsynligvis vil sette ned en lokaldemokratisk kommisjon, og vi vet at Regjeringen har satt ned et utvalg for å se på inntektssystemet til kommunene. Da vil nok denne lille rapporten fra Riksrevisjonen i det store og hele forsvinne.

Uten å peke på hva Fremskrittspartiet har kommet med i sine forslag til budsjett overfor kommunene og i forslag til strukturendringer, tror jeg at denne rapporten faktisk peker på det som Fremskrittspartiet har vært opptatt av hele tiden: den skjevheten som utvikler seg med hensyn til inntektsutjevning og overføring til kommunene.

Jeg lyttet til saksordføreren, som pekte på at dette kanskje gjaldt såkalte skattesterke kommuner, som fortsatt hadde den store fordelene å ha litt mer i kommunekassen enn andre kommuner. Med all respekt tror jeg det er feil. De største forskjellene har vi mellom kommuner i nord og kommuner i sør. Når vi klart og tydelig kan gå inn og se på størrelsen i overføringene til kommunene – og forskjellene – ser vi ganske raskt at kommuner i Finnmark faktisk har dobbelt så mye i overføringer som kommuner som er helt sammenlignbare, men som ligger i andre deler av landet. Det er her den største forskjellen er. Det er det faktisk også andre enn Fremskrittspartiet som peker på. Beregningsutvalget sier akkurat det samme. Da er det kanskje ikke så rart at tjenestetilbudet i enkelte kommuner er av en mye bedre karakter og kvalitet

enn i andre kommuner. Det kan direkte sammenlignes med de overføringene som skjer fra dette huset. Derfor hadde Fremskrittspartiet ønsket en større omlegging av inntektssystemet. Forhåpentligvis får vi det etter hvert. Men jeg er stygt redd for at vi kommer i samme situasjon som vi gjorde i 1997, da framlegget fra Arbeiderpartiet ble pulverisert gjennom lange og mange overgangsordninger, som også forrige taler påpekte.

Jeg tror nok at forskjellene og skjevhetene kommunene imellom hadde vært langt mindre i dag – det er jeg villig til å innrømme – hvis det som lå til grunn for behandlingen i 1997, hadde blitt vedtatt i sin helhet. Og det er noe av det som sannsynligvis vil bli problemet også i framtiden. Når vi eventuelt måtte få forslag om et nytt inntektssystem, vil dette kanskje bli resultatet igjen. Det så vi faktisk i desember, da Regjeringen la fram forslag til ny kostnadsnøkkel, der enkelte partier gikk tilbake på det de tidligere hadde stått for.

Redselen for å ta inntekter fra noen kommuner og overføre disse til andre kommuner er så stor at jeg er redd for at det også kan bli resultatet i framtiden. Derfor er det så viktig at man i sammenheng med overføring og inntektssystemet til kommunene også ser på strukturer. Jeg registrerer at statsråden er mer enn villig til å gjøre det, og det er jeg veldig glad for, for jeg er helt på linje med statsråden i disse tankene. Det er av Kommunenes Sentralforbund og Regjeringen satt ned et utvalg som skal se på kommunestrukturen, uten at jeg har de store forhåpningene til at det utvalget kommer til noe resultat om store strukturelle endringer.

I denne sammenhengen er vi også nødt til å se på inntektssystemet og strukturen. Vi må innse at det skjer endringer i det norske samfunnet. Det virker på meg som at vi her i huset ikke tror at kommunikasjonen er forsterket; vi tror ikke at mobiliteten er blitt større, men at man fortsatt skal kjøre med hest og kjerre fra Levanger til Trondheim når man skal selge varene sine. Slik er det altså ikke, og derfor er det helt nødvendig med endringer på det området.

Jeg registrerte også at Arbeiderpartiet påpeker at de kommunene som i 1997 hadde fordeler, eller var rike kommuner, fortsatt er rike kommuner i dag. Det er en annen problemstilling. Hvis vi ikke kan akseptere at enkelte kommuner skaffer seg større inntekter gjennom bl.a. det som saksordfører pekte på, å tilrettelegge for næringsvirksomhet, og ikke minst ny næringsvirksomhet, har vi et vesentlig problem. Men det problemet er jo nesten generelt, fordi man i dette hus, og også tidligere regjeringer, har fratatt kommunene muligheter til å tilrettelegge for næringsvirksomhet. Det finnes ikke lenger noe incitament for kommunene til å tilrettelegge for næringsvirksomhet, ikke minst gjelder det i forhold til selskapskatten.

Med alle kommisjonene og utvalgene som nå har levert sine rapporter, og de som i framtiden vil levere sine rapporter, distriktskommisjonen, lokaldemokratiske kommisjoner, inntektsutvalg og strukturutvalg osv., vil vi nok i framtiden få store debatter her i huset. Håpet er da at vi kan greie oss samles om noen strukturendringer som er

basert på hvordan vi ønsker at samfunnet og strukturene skal se ut om 30 år, ikke i morgen.

Siri Hall Arnøy (SV): Representanten Sandberg startet på noe som kunne blitt en svært interessant debatt om utviklingstrekk gjennom de forrige og de kommende 100 år, som jeg dessverre må la ligge i denne omgang.

Vi behandler nå Riksrevisjonens rapport om inntektssystemet. Første gang jeg var borti Einsteins relativitetsteori som fysikkstudent, ble det meg fortalt at det kanskje er sju mennesker i hele verden som virkelig fullt ut forstår hva dette betyr. Omtrent slik var det også første gang jeg møtte inntektssystemet. Ofte får man en følelse av at ingen egentlig helt vet nøyaktig hva som skjer hver gang man endrer på en detalj i inntektssystemet. Det så vi senest her i Stortinget da vi endret på tidspunktet for telling av befolkningen i en kommune, med den begrunnelse at dette skulle noen av vekstkommunene tjene på, og det et par måneder etterpå kom brev fra de samme vekstkommunene om at dette hadde de tapt på. Inntektssystemet er komplisert materie. Derfor tror jeg det er helt nødvendig at Regjeringen nå har satt ned et utvalg som skal forestå en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet. Det er godt å se at det også er en enstemmig komite som ønsker at dette utvalget tar opp og vurderer en rekke av de tingene Riksrevisjonen har påpekt. Jeg går ut fra at det er en selvfølge at dette arbeidet som Riksrevisjonen har gjort, blir relevant for det utvalget.

Vi har også fått noe debatt her om Riksrevisjonens rolle i forhold til kontroll i ettertid og det å gå inn i politikkutforming. SVs syn går klart fram av merknadene fra flertallet. Men jeg vil også si at Stortinget kanskje av og til gjør det litt vanskelig for Riksrevisjonen å vite hva som er kontroll, og hva som er politikk, ved at Stortinget selv til tider først vedtar en målsetting og så gjør vedtak som langt på vei går på tvers av denne målsettingen, uten å tørre å stå ved at vi har gått fra våre egne målsettinger. Et nærliggende eksempel for min del er f.eks. første gang Stortinget vedtok en målsetting om reduksjon i CO₂-utslipp, eller stabilisering av disse, i 1989. Vi hadde gjort det enklere for Riksrevisjonen å vite når de kunne gå inn og kontrollere om Stortingets intensjoner var oppfylt, hvis vi faktisk torde å si fra når Stortingets intensjoner blir forandret.

Selv om Riksrevisjonen får en liten skrape her, er det kanskje også grunn til ettertanke i dette hus i forhold til det å tørre å si fra når vi har gått vekk fra de ideelle målsettingene vi en gang hadde satt oss.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Senterpartiet deler i all hovudsak saksordfører sitt syn når det gjeld det skillet som han trekte opp mellom Stortinget sine politiske avvegingar og Riksrevisjonen sine kontrolloppgåver. Det er slik at eit stortings fleirtal har lagt òg andre omsyn til grunn i inntektssystemet enn reine matematiske fordelingsprinsipp.

Lat meg berre kommentera nokre få punkt. For det fyrste når det gjeld inntektsfordelinga, er det altså historiske vedtak, som t.d. gjeld kraftskatt til nokre kommu-

nar, og det er distriktspolitiske omsyn som det er gjort vedtak om.

Vi les rapporten slik at den tapskompensasjonen som vart innført i forhold til oppfølging av Rattsø-systemet, var viktig for å unngå for brå endringar i inntektssystemet. Det er rett som det allereie er sagt her: Vi ville hatt ein annan og større kompensasjon.

Når det gjeld utgiftsutjamninga, peikar departementet med rette på at det er vanskeleg å finna treffsikre kostnadsnøklar. Difor vil det òg verta slik når det gjeld utjamninga, at det vert føreteke politiske val. Det siste eksemplet er den nye kostnadsnøkkelen for rus og psykiatri, der det i dette dokumentet heiter at forskingsoppgåver vil hjelpa til i forhold til ny nøkkel. Den forskinga som låg føre då eit fleirtal i haust innførde ein endra nøkkel, var ikkje eintydig. Det var tvert imot slik at departementet sjølv påviste endringar og tap for nokre kommunar som eigenleg skulle ha forsterka utgiftsutjamninga si, som eigenleg skulle ha hatt meir pengar fordi dei har ekstra kostnader som følgje av rus og psykiatri eller sosiale tenester.

Når det gjeld skjønnsstilskotet, er jo meininga med det å ha høve til å utjamna i forhold til både permanente oppgåver, som nokre kommunar ikkje klarer å løysa med dei midlane dei har, og oppgåver av mellombels karakter. Der kan vi jo i etterkant av dokumentet seia at det i alle fall er svært bra at det har kome på plass ei føreseieleg ordning for kommunane når det gjeld ressurskrevjande klientar.

Det felles målet, som vi ofte strekar under, om likeverdige velferdstilbod over heila landet, trur eg vi alle må innsjå ikkje kan løysast ved ei tildeling pr. hovud åleine. Så vert det ei politisk avveging korleis fordelinga skal skje. Men det er jo faktisk slik at det i dag er nokre kommunar som har ledige plassar i barnehage og skule. Dei kunne ha fylt opp med fleire barn både i barnehagen og i skulen. Men det er ikkje fleire i kommunen, og det vert heilt feil å trekkja dei for inntekter av den grunn, fordi grunnkostnadene vil vera dei same. Det å ha ein barnehage i drift med eit visst tal avdelingar og det å ha ein skule i drift med eit visst klassetal kostar. Men så er det andre kommunar som er i sterk vekst, og så må det takest hand om. Her kan vi henta fram eksempel i massevis som viser at det må gjerast visse avvegingar. Når Kautokeino er 20 gonger så stor som Oslo og større enn både Akershus og Østfold til saman, seier det seg sjølv at det er dyrare for Kautokeino pr. hovud å driva skular og øvrige tilbod med berre 3 000 innbyggjarar enn det er for ein kommune der ein treffer heilt greitt i forhold til klassetalet, og der folk bur mykje tettare.

Frå Senterpartiet si side skulle vi ynskja at departementet gav Stortinget høve til å lyfta hovudet noko meir når det gjeld inntektssystemet, og at ein òg såg på samsvaret mellom dei oppgåvene som Stortinget ventar at kommunane skal løysa, og dei midlane som er til disposisjon. Det er ikkje tvil om at det er fleire reformer som har vore underfinansierte.

No er det jo håp om betring på akkurat dette, fordi konsultasjonsordninga med KS er på plass. Men der er

det òg eit eige punkt som kunne ha vore gjenstand for atskilleg meir oppfølging enn i dag, og det er forventningane i forhold til kva dei frie inntektene kan bidra med. Der er det i utgangspunktet einigheit mellom KS og departementet, og for så vidt òg Stortinget, i forhold til dei ulike meirkostnadene som vil bli påførde på diverse område ved eit nytt budsjettår. Men så er det altså store forventingar knytt til kva dei frie inntektene kan bidra med. Det er jo summar som slett ikkje går i hop. Dette er noko som Stortinget må koma tilbake til. Senterpartiet har teke det opp fleire gonger, og òg andre parti, men det høyrer ikkje heime å utbrodera det noko meir her. Men Senterpartiet er jo ikkje med i komiteen. Hadde vi vore det, hadde vi sjølvsagt stått bak den same merknaden som vi har stått saman med SV om i kommunalkomiteen sine innstillingar, om at det vert feil å venta at kommunane, når dei får frie inntekter, skal bruka pengane fleire gonger.

No er det sett ned eit utval som skal sjå på inntektssystemet, så vi vil få rikt høve til å koma tilbake til dette, både i dei årlege budsjetta og når utvalet legg fram innstillinga si. Men Riksrevisjonen kunne jo òg kanskje vurdere om dei skulle sjå på kva samsvar det er mellom dei oppgåvene Stortinget legg på kommunane, og dei midlane som vert sende med.

Statsråd Erna Solberg: Det har vært en tendens til å gjøre denne debatten til en generell kommuneøkonomisk debatt. Det har jeg tenkt å forsøke å unngå ved ikke å ta opp alle de små baller som måtte ha vært her, og bare konsentrere meg om noen av temaene som er nevnt i innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Jeg er enig med Siri Hall Arnøy som sier at noe av grunnen til at en slik rapport kommer, kanskje er at vi som politikere ikke er flinke nok til å være ærlige om hvilke valg vi gjør. Det blir kjempevanskelig å drive forvaltningsrevisjon hvis målsettingene ikke fremgår klart av de dokumentene som foreligger, og hvis politiske kompromisser tilslører det som er de originale målsettingene. Det tror jeg vi alle gjør. Å revidere «doubletalk», som kanskje vi alle som politikere gjør innimellom, er nok en vanskelig oppgave. Vi kunne selvfølgelig sagt: Se på dette, det var akkurat det vi sa! Det er klart. Ved den forrige gjennomgangen av inntektssystemet klarte vi ikke å oppnå den målsettingen som noen da hadde om større likhet og utjevning.

Men det har skjedd relativt mye siden den gangen. Blant annet bygde man i 2001 ned tapskompensasjonsordningen, slik at denne i løpet av fem år – fra 2001 til og med 2006 – kommer til å være mer i tråd med de kriteriene som Rattsø-systemet var basert på. I så måte har det skjedd relativt mye siden den gangen, og vi er på vei til å komme inn i et litt annet inntektssystem.

Det er jo heller ikke slik at systemet har stått stille på andre områder. Det er gjennomført nye bosettingskriterier, som stort sett har gitt steder med spredt bebyggelse bedre uttelling etter denne tiden. Det er innført kriterier på rus- og psykiatriområdet som vil gi de større byene bedre uttelling. I tillegg legger man nyere skattetall og

befolkningstall inn i inntektssystemet, både gjennom den løpende inntektsutjevningen fra år 2000 og ved nye befolkningstall fra 1. januar 2003. Det betyr ikke nødvendigvis at det er enkelt å se hvilken effekt dette får. En befolkningsøkning som gir uttelling i inntektssystemet, er fortsatt en økning i antall eldre over 80 år og i antall barn i skolealder. Det at vi får unge mennesker uten barn som betaler skatt, gir ikke nødvendigvis kommunene inntekter. Det gir heller ikke kommunene ekstraordinære utgifter knyttet til det tilbudet de skal ha innen kommunesektoren. Det er viktig å tenke igjennom at det er enkelte grupper som gir kostnader.

Så har vi satt ned et inntektssystemutvalg som skal gjennomgå både om vektingen er riktig og om kriteriene er riktige, med særlig mandat på noen områder. Utvalget vil også se på spørsmålet knyttet til om kommunestørrelser skal være en ekstern kostnad, altså at man ikke skal kompensere direkte fordi man oppfatter det som en kommunestørrelse, men fordi man oppfatter det som en villet størrelse. I alle fall må man ha et beslutningsgrunnlag om man ønsker å gjøre endringer i retning av et system som gjør det mer nøytralt om man velger å foreta en kommunesammenslutning eller ikke. Men alle slike valg kommer til slutt til å medføre vanskelige politiske diskusjoner og omfordeling av penger.

Når det er et ønske om at vi skal foreta raskere oppdatering, er jeg også for det på enkelte områder hvor vi ser at vi burde hatt et bedre faktagrunnlag på et tidligere tidspunkt. Blant annet har vi jo nå endret nøkkelen på rus- og psykiatriområdet – eller den sosiale nøkkelen i systemet. Da avdekket man den betydelige forskjellen mellom hvordan sammensetningen av sosialhjelpsutgifter var i 1992–1993 – som disse tallene opprinnelig var basert på – og hvordan de var i 2001. Blant annet avdekket man det faktum at vi har fått betydelig flere innvandrere i landet, noe som også kan leses ut av en del av sosialstatistikken, fordi de i alle fall har vanskeligere for å komme raskt i arbeid.

Men hvor raskt vi kan gjøre endringer, tror jeg eksemplet med tapskompensasjonsordningene viser. Vi bruker generelt sett fem år på å innarbeide nye kriterier og nye ordninger i inntektssystemet, og vi har nesten lagt oss på en ti–tolv års-runde for å revidere hele inntektssystemet. Jeg har bare lyst til å si: Hvor raskt kan vi gjøre store endringer hvis vi tar de små endringene imellom? Jeg tror ikke vi skal ha for store ambisjoner om å gjøre det, for det er vanskelig å foreta endringer som omfordeler sterkt mellom kommuner på kort sikt. De kommuner som eventuelt får mindre penger, må nedjustere aktiviteten sin i forhold til det. Det er selvfølgelig vanskeligere å nedjustere aktiviteten enn gradvis å bygge den opp. Jeg tror de fleste vil skjønne at det er det.

I Riksrevisjonens undersøkelse skrev man bl.a. at det var mangler ved kommunenes rapportering av antall psykisk utviklingshemmede. Det er et område hvor vi ser svakheter. Vi har i år hatt en eksemplifisering av dette som har vært svært synlig.

Vi har altså styrket rapporteringen og kontrollen ved at 100 kommuner er trukket ut for å kontrollere tallene.

Det ble da avdekket at noen kommuner ikke hadde riktig rapportering i forhold til det bakgrunnsmaterialet og den dokumentasjonen de hadde. Når det var to muligheter for å kunne korrigere tallene, hadde en av fire kommuner enda ikke klart å korrigere dem. Det resulterte da i et vedtak hvor de skulle få 100 pst. kompensasjon, og ikke betale inn 20 pst. egenandel, som var Regjeringens utgangspunkt for nettopp å motivere til at kommunene skulle rapportere riktig. Det er klart at det også blir litt viktig at det blir konsekvenser av ikke å følge opp rapporteringen. Hvis ikke ville jo summen bli at det ikke er så viktig, for man vil alltid få ryddet opp i det på et senere tidspunkt. Vi har sagt at vi kommer tilbake til en gjennomgang av akkurat den problemstillingen i revidert nasjonalbudsjett. Vi har fulgt opp stortingsvedtaket, slik det ble fattet, og omfordelt pengene mellom alle landets kommuner for å sørge for at de fire kommunene får det som er korrekt ut fra fakta. Men vi mener at vi må ha en diskusjon om spørsmålet. Kan vi ha et system hvor det ikke blir noen konsekvenser for en kommune når de har to muligheter for å korrigere tingene, og de ikke får gjort det? Da er vi i ferd med å få et system som blir veldig urolig, ved at vi kanskje må gjøre om fordelingen av penger veldig sent. Denne gangen gjorde vi det altså den 19. desember i fjor. Nå var det ikke snakk om så store summer at de fleste kommuner hadde store problemer, men det betydde bl.a. at noen av de større kommunene altså måtte betale 1–1,5 mill. kr til andre kommuner.

Det siste punktet jeg vil nevne, er skjønnspotten. Jeg er enig i at vi skal redusere skjønnspotten av hensyn til det forutsigbare. Vi burde komme vekk fra at noen kommuner på en måte har en varig lott i skjønnspotten, og over til at skjønnspotten mer blir en pott for de kommunene som får ekstraordinære problemer. Vi har nettopp hatt eksempler på at inntektssystemet vårt ikke er perfekt. Og det at vi aldri kommer til å få et inntektssystem som klarer å avdekke alle ulike situasjoner som oppstår i kommunene, gjør at noen kommuner varig må få noe av skjønnspotten, f.eks. i forhold til rusproblematikken og psykiatriproblematikken – når det gjelder de kriteriene som er lagt inn, kan det altså være noen kommuner som kommer skjevt ut fordi de har en ekstraordinær situasjon på det området. Det trenger ikke være noen ekstraordinær kortvarig situasjon, det kan også være en ekstraordinær varig situasjon.

Så er jeg enig i at vi har hatt en historisk og tradisjonell fordeling mellom fylkene. Det har vi gradvis forsøkt å gjøre noe med ved at vi de siste årene har latt mer av fordelingen av skjønnsmidlene til fylkesmennene gå i forhold til befolkningstallet. Det er ingen tvil om at f.eks. Finnmark fylke historisk og tradisjonelt har fått en veldig stor del av skjønnspotten, samtidig som de gjennom inntektssystemet har fått en stor kompensasjon. Fylkesmennene har altså mindre mulighet til å gi hjelp til de kommunene som kommer i akutte kriser i fylker som har mindre disponible skjønnsmidler totalt sett.

André Dahl (H): Representanten Engeset har allerede redegjort for Høyres syn på forholdet mellom kontroll

og politikkkutforming, så det skal jeg ikke drøfte i detalj her.

Som representant for Akershus fylke kan jeg være enig i at dette fylket og dets kommuner i årevis kan ha kommet skjevt ut når det gjelder inntektssystemet. Det er ikke en ubetydelig underdrivelse. Jeg kunne holdt flammende innlegg om det, og jeg antar også at det er noe av motivasjonen for Arbeiderpartiets merknader i innstillingen fra kontrollkomiteen. Det er behov for å se på i hvilken grad inntektssystemet slår skjevt ut. Det er Høyre selvfølgelig helt enig i. I den sammenhengen er denne rapporten til dels et nyttig grunnlagsmateriale for en slik fremtidig debatt og for eventuelle ytterligere reformer. En del arbeid er allerede satt i gang, og jeg vil derfor ikke drøfte de tingene statsråden har tatt opp, og som vi også viser til i merknadene.

Vel så viktig er noe som ikke er nevnt her i dag, og det er at arbeidet med å øke kommunenes frihet og reelle mulighet til å prioritere innenfor egne rammer videreføres. En av de aller viktigste reformene som kan gjøres, er at alle vi 165 representantene, som snart blir enda flere – vi blir 169 – prøver å unngå å være «ekstraordførere» for alle landets kommuner, som i sum gjør at kommunene i mindre grad får mulighet til å være det lokale beslutningsorganet de bør være, med det klare utgangspunktet at lokale myndigheter og befolkningen som regel vet ganske mye mer om hvor skoen trykker, enn det vi gjør. Så det man egentlig kunne etterlyse for å få inntektssystemer til å fungere, er at hver enkelt stortingsrepresentant og Stortinget viser en viss ydmykhet i forhold til lokaldemokratiet og i forhold til dem som er satt til å forvalte de ressursene de skaper selv eller vi tildeler dem.

For øvrig er det også litt interessant at min erfaring fra fylkeskommunen har vist at det er en slags dynamikk i dette. Når man vedtar budsjetter i fylkeskommunen i mitt hjemfylke, tipper fylkesutvalget at det kommer et budsjettforlik, for det har man litt følelsen av. Man bruker 20 mill. kr på forskudd. Så får man 37 mill. kr – og da har man 17 mill. kr til som man kan bruke. Det viser at det er en slags dynamikk i dette, det er denne forutsigbarheten man er opptatt av. Det som er forutsigbart, er at man tipper på ekstramidler, og da blir det i sum til slutt et svarteperspill som gjør at alle kommer dårligere ut, for tross alt er det en begrenset sum å fordele. Alt dette siste står det ingenting om i denne rapporten. Men når kommunalkomiteen er representert, blir det jo gjerne nevnt litt ekstra. Vi kan jo bruke noen av de prinsippene som bør være gjeldende med hensyn til lokal frihet som et ekstra bakteppe når denne rapporten skal brukes til å gjøre inntektssystemet mer rettferdig også for de fylkene som har befolkningsvekst.

Som Akershus-representant og Høyre-representant er jeg i likhet med representanten Engeset litt overrasket over Arbeiderpartiets holdning i komiteen. Da vi behandlet St.meld. nr. 6 i fjor, gikk Arbeiderpartiet imot de endringene som Riksrevisjonen anviser i rapporten. De endringene som kom til, ble vedtatt med regjeringspartiens og Fremskrittspartiets stemmer. Jeg kunne tenke meg å spørre hva Arbeiderpartiet egentlig mener om inntekts-

systemet. I et tidligere innlegg ble det problematisert om «tungen i rett munn» var parlamentarisk korrekt. Jeg har i hvert fall sjekket at å tale med to tunger ikke har blitt klubbet ned. Det vil jeg påstå at Arbeiderpartiet har gjort i denne saken. De taler med to tunger i forhold til merknadene her og hva man faktisk tidligere har uttalt i kommunalkomiteen. Fordi vi ikke skal drive politikktutforming her i dag, skal jeg ikke stille spørsmål om hva Arbeiderpartiet mener, men jeg har på Høyres vegne noen utrolige forventninger til hva Arbeiderpartiet kommer til å gjøre i kommunalkomiteen. Kontrollfraksjonen har på mange måter allerede utformet noe som kan være god politikk for fremtiden, og jeg håper virkelig at Arbeiderpartiets kommunalfraksjon og Arbeiderpartiets stortingsgruppe følger opp det som Arbeiderpartiets kontrollfraksjon her legger til grunn som politikktutforming i sine merknader.

R a n v e i g F r ø i l a n d hadde her teke over presidentplassen.

Jørgen Kosmo (A): Jeg skal sitere noen korte linjer fra Arbeiderpartiets merknad, hvor det vises til rapporten:

«Etter disse medlemmers syn foranlediger dette en totalgjennomgang av inntektssystemet. Disse medlemmer er derfor tilfreds med at Regjeringen, slik det ble varslet i kommuneproposisjonen for 2004, har nedsatt et utvalg som skal foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet.»

Jeg tror ikke tungen kan bli mindre kløyvd eller mer rett enn dette. Det synes som om vi er det eneste parti som innrømmer at de virkemidlene vi har tatt i bruk for å få innfridd de ambisjoner vi har på vegne av folk i de ulike kommuner, ikke virker. Og da må jeg si til representanten Martin Engeset: Det er ikke Riksrevisjonens skyld. Riksrevisjonen har gjennom sin rapport punkt for punkt påvist at de virkemidlene vi har vedtatt, ikke virker etter hensikten. Det må vi kunne ta innover oss uten at vi skal gå i forsvarsposisjoner fordi dette kanskje tilfeldigvis på et visst tidspunkt rammer en regjering der representanter fra ulike partier er medlemmer. Jeg må si at vi i Arbeiderpartiet tar til oss at også vi har vært med på å utforme regler som ikke er gode nok, og som ikke gir de nødvendige resultater. Og jeg har i hvert fall ikke tenkt å skylde på Riksrevisjonen for at de har påpekt nettopp dette. Det må jo være tillatt – og kanskje fra tid til annen nødvendig – for Riksrevisjonen at de foretar en forvaltningsrevisjon og forsøker å gjennomgå hvordan de ulike virkemidler virker som vi setter i verk for å oppnå politiske ambisjoner, uten at vi skal gå i skyttergravene og si: Nei, dette får dere holde dere unna, for det har Stortinget bestemt. Hvem skal da hjelpe oss til å finne fram til hvilke feil vi har gjort og hvordan vi skal få rettet dem opp for å oppnå et bedre resultat? Derfor anbefaler jeg at man kommer seg ut av skyttergravene og bruker de opplysningene som er kommet i Riksrevisjonens rapport, til å forbedre systemet. Vi er et land med kjempestore utfordringer i fremtiden, der vi skal integrere en masse mennes-

ker i nye samfunnsstrukturer. Det er helt riktig som Kjell Engebretsen påpeker, folk flytter mye mer enn før. Vi er nødt til å finne systemer som er mer fleksible og fanger opp endringene raskere, slik at vi unngår at kommuner og innbyggere kommer i vanskeligheter. Og så må vi være villige til å se at på sikt har dette også betydning for hvilken kommunestruktur vi skal ha. Det er Stortinget som, gjennom de ambisjoner vi har på vegne av folk flest i dette land, må avgjøre om kommunene faktisk skal være av en slik størrelse at det er mulig å gjennomføre det vi har pålagt dem. Da kan vi ikke bare lene oss tilbake og si: Nei, det får kommunene ta ansvaret for. Det er dette huset som trekker opp vilkårene, det er dette huset som bemyndiger Regjeringen til å lage virkemidler, og det er dette huset som må ta konsekvensene av politikken.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

André Dahl (H): Da vi behandlet Frøiland-utvalgets rapport, la saksordføreren, Jørgen Kosmo, til grunn at Riksrevisjonen ikke skulle ha en proaktiv rolle, og man problematiserte det ganske betraktelig.

Forvaltningsrevisjonens arbeid består i å kontrollere om Stortingets vedtak og forutsetninger er oppfylt, ikke om disse var feil.

Jeg vil bare få stille et spørsmål til representanten Kosmo: I hvilken grad står representanten Kosmo fortsatt for disse merknadene om Riksrevisjonens proaktive rolle, og i hvilken grad vil han innta tilsvarende offensive holdning når vi skal behandle ny lov for Riksrevisjonen og instruksene for denne?

Jørgen Kosmo (A): Det er Stortinget som skal trekke konklusjonene på bakgrunn av rapportene fra Riksrevisjonen. Riksrevisjonens rapporter skal forhåpentligvis også i fremtiden peke på feil og mangler – og riktige beslutninger – slik at Stortinget når sine mål. Jeg finner på bakgrunn av denne rapporten ingen grunn til å konkludere med at Riksrevisjonen har tiltatt seg en ny rolle. Jeg mener tvert imot at den dokumentasjon som er lagt fram, og de undersøkelser som Riksrevisjonen her har foretatt, er et godt grunnlag for Stortinget til å kunne ha en behandling som gjør at vi kanskje treffer riktigere beslutninger i fremtiden.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, sjå side 1772)

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Grethe Fosli til nærings- og handelsministeren:

«En rekke land i Europa, men også Canada og New Zealand, har valgt å satse aktivt på å bygge opp en audiovisuell industri, da dette anses for å være blant vekstnæringene i fremtiden. Noen har satset på å trekke til seg utenlandske produksjoner for dermed å bygge opp nasjo-

nal kompetanse og infrastruktur, andre på grunn av natur som lokker, eller fordi de har en befolkning med høy utdannelse og kunnskaper på området som er av interesse for bransjen. Felles for dem alle er at det er satt inn tiltak som gjør at landet er attraktivt å komme til for å gjøre filmopptak eller for å gjøre audiovisuelle produksjoner. Tiltak som kan nevnes, er subsidier, billige fasiliteter og byttehandel, billettstøtte, lånestøtte, skattefradrag og skattekreditt. Prosjektene legger igjen betydelige midler lokalt og god markedsføring av landet som turistmål.

Ser statsråden for seg at dette kan være et satsingsområde for Norge?»

Grethe Fossli (A): Fredag 30. januar stod det i Aftenposten under overskriften «Fett å lage film i Fredrikstad» en artikkel om regissøren Harald Zwart fra Fredrikstad – og hans kone – som har etablert seg i USA. I artikkelen kan vi bl.a. lese følgende:

«Dere har laget flere reklamefilmer i Gamlebyen. Når kommer dere med hotte skuespillernavn og lager spillefilm i Norge?»

Han svarte:

«Det gjør vi gjerne. Her i landet finnes det høyt teknisk nivå, et profesjonelt miljø, og stor handlekraft.»

Videre står det å lese:

«Men ekteparet er enig med Truls Kontny i Norsk Filmkommisjon, som har sagt at det er vanskelig å lokke filmprodusenter til Norge fordi det er for dyrt. En rekke land har lagt forholdene til rette for filmprosjekter.»

Det denne interpellasjonen skal handle om, er hvilke muligheter vi har til å legge til rette slik at Fredrikstadmannen Harald Zwart også kan produsere langfilmer i Norge, ikke bare reklamefilmer.

Den audiovisuelle industrien er på sterk frammarsj i verden og må anses å være blant vekstnæringene i framtiden. Flere og flere land har innsett dette og har satset både på egenproduksjon og ikke minst på å trekke til seg utenlandske produksjoner ved å tilrettelegge for dette. Det er flere årsaker til at land har vært i stand til å trekke til seg store filmproduksjoner. Det kan være naturen som lokker, det kan være at det er bygd opp miljøer innen filmproduksjon som har de nødvendige kvalifikasjoner og lokaliteter, og at det finnes skatteincentiver eller støtteordninger som lokker. Det å trekke utenlandske film- og TV-produsenter hit øker det totale produksjonsvolumet, dermed også mulighetene for stabil sysselsetting for alle underleverandører.

Et eksempel på et område med spennende resultater er Trollhättan i Sverige, hvor det er bygd opp et produksjonsmiljø som til nå har skapt 1 100 arbeidsplasser. Flere audiovisuelle produksjoner, også norske, har sett dagens lys der.

Island har satset på å markedsføre sin spesielle natur samt at de har tilrettelagt ved hjelp av infrastruktur og skatteincentiver. Dette medførte at deler av den siste James Bond-filmen er tatt opp i Island.

Jeg vet ikke om næringsministeren er en ivrig kinojenger, men han kan vel ikke ha unngått å høre om fil-

mene «Ringenes Herre», som er tatt opp i New Zealand. Filmene kan for øvrig anbefales. New Zealand har brukt dette som reklame i turismesammenheng, og det sies at New Zealand har fått betydelig interesse som reisedestinasjon som følge av disse filmene. En regner med at filmene har lagt igjen ca. 850 mill. kr på New Zealand. Det sies også at de tre filmene sysselsatte ca. 3 000 mennesker over fem år.

Irland har også lyktes i å lokke til seg større internasjonale produksjoner, og de har bl.a. regnet på hva produksjonen av filmen «Reign of Fire» gav. Den fikk 2,9 mill. pund i støtte og la igjen 39 mill. pund.

Vi har også gode eksempler her i Norge. Boken «Dina» av Herbjørg Wassmo er filmet, og ble til filmen «Jeg er Dina» – og som næringsministeren sikkert husker, med både kjente norske og utenlandske skuespillere. Filmene ble spilt inn på Kjerringøy, og en har der målt at turistbesøket økte med 30 pst. etter innspillingen.

Danskene produserte en film på Geilo som heter «Min søsters børn i sneen». Den ble sett av 650 000 dansker, og var en ypperlig markedsføring av Norge som vinterferiested.

Norge har allerede gode film- og mediemiljøer, godt spredt utover landet. Jeg kan nevne studioet på Jar i Bærum – ellers er det anlegg i Tromsø, Bergen, Stavanger, Film 3 i Innlandet og mediesenteret i Fredrikstad. Her er det allerede masse kompetanse som er fullt i stand til å samarbeide med utenlandske produsenter. Norge har et mangfold å by på. I tillegg har vi flere utdanningssteder innen audiovisuell produksjon – eksempler er Lillehammer, Volda og Bergen, bare for å nevne noen. Mange unge utdanner seg i dag innen kreative næringer, og det er viktig for dem at det finnes jobbmuligheter etterpå også i Norge.

Hvorfor har jeg så reist denne saken? Jo, jeg mener at Norge absolutt burde være et land hvor det er mulig å gjøre det samme som andre har gjort, nemlig å trekke til seg internasjonale produksjoner.

Først og fremst har vi en natur som bør være attraktiv for filmindustrien. Det sies at her i landet kan en lage både vinter- og sommerscener på samme tid, dersom det skulle være behov for det. Vi har en infrastruktur i form av flyplasser som er ganske unik, og det er relativt lett å komme fram til de forskjellige områdene. Vi har en befolkning som er høyt utdannet. De fleste snakker engelsk og kan dermed jobbe i disse miljøene, eller det kan opprettes slike miljøer.

Myndighetene har opprettet Norsk Filmfond. I tillegg har en uttalt at en har en målsetting om å øke norsk filmproduksjon til rundt 20 pr. år. Dette alene kan føre til at antallet personer som jobber innen den audiovisuelle industrien, kan øke. I tillegg har NRK blitt pålagt å sette ut minimum 10 pst. av sin egen produksjon til utenlandske miljøer.

Ifølge Aftenposten av 30. januar har Fredrikstad kommune allerede sett nytten av å ha et produksjonsmiljø i byen. De hevder bl.a. at dette fører til flere arbeidsplasser – ikke bare for de yrker en regner som typiske i filmindustrien, men også håndverkere som snekkere, elektriker osv. er viktige for industrien og produksjonen.

Hvilke tiltak kan en så vurdere for å tiltrekke seg audiovisuell industri i Norge? La meg nevne noen av dem som finnes i andre land:

- Skattekreditt: Nasjonale myndigheter kan tilby rabatt på kostnader relatert til produksjon av film i eget land.
- Skattefradrag: Det kan være ordninger som gir skatteutsettelse eller fungerer som rentefrie lån fra skattemyndighetene. Slike ordninger er gjerne ikke laget spesifikt for filmindustrien, men virker også for den.
- Lånestøtte: Nasjonale myndigheter tilbyr ved enkelte anledninger lån til langt gunstigere vilkår enn det markedet er villig til å gi.
- Billettstøtte: Det er en ordning som vi for øvrig allerede har i Norge. Ordningen er knyttet opp mot en films kinobesøk, hvor produsentene nyter godt av prestasjonsbasert støtte.
- Subsidier: Det er direkte støtte til produsenter fra nasjonale myndigheter – vanlig i land som har begrensede muligheter til å dekke produksjonskostnadene i sitt hjemmemarked.
- Billige fasiliteter og byttehandel: En rekke land kan tilby billige tjenester overfor filmprodusenter på grunn av samfunnsøkonomiske faktorer som lave lønninger, lave studioskostnader og billige støttetjenester. Alternativt kan produsenter tilbys adgang til fasiliteter i bytte mot eierandeler i produksjonen.
- Co-produksjoner: De representerer i seg selv ikke en støtteordning, men er i stor grad skapt for å sikre tilgang til støtteordninger i mer enn ett land.

Det er opprettet en rekke slike ordninger i flere land, bl.a. kan det nevnes at Australia, Canada, Belgia, Frankrike, Irland, Island, Luxemburg, Nederland, Storbritannia og Tyskland har utvalgte ordninger for å trekke til seg denne industrien.

Denne interpellasjonen har jeg valgt å rette til næringsministeren som ansvarlig for å bidra til å skape nye næringer i Norge. Videre er dette et innspill fra min side til nye muligheter. Regjeringen har valgt å kalle sin plan for en helhetlig innovasjonspolitik «Fra idé til verdi». Mitt mål med denne interpellasjonen er å skape debatt og så en idé. Jeg håper at Regjeringen kan bidra til å omsette den til en verdi. Det finnes flere muligheter til å ta opp denne hansen. Jeg er spent på å høre hva næringsministeren sier.

Statsråd Ansgar Gabrielsen: La meg i hvert fall avklare allerede innledningsvis når det gjelder spørsmålet interpellanten hadde om hvorvidt statsråden var interessert i kino. Det kan bekreftes. Når det gjelder «Ringenes Herre», tror jeg DVD-arkivet hjemme – som ikke jeg personlig loggfører – inneholder alt som måtte ha med disse filmene å gjøre – for øvrig veldig flotte filmer.

Det spørsmålet som interpellanten tar opp, er altså hvorvidt jeg ser oppbygging av en audiovisuell industri i Norge som et mulig satsingsområde. Representanten viser til at det i denne sammenhengen er andre land som har vært og er foregangsland fordi de har lyktes med å tiltrekke seg filmproduksjoner og annen audiovisuell produksjon. Denne produksjonen har lagt igjen betydeli-

ge midler lokalt og gitt god markedsføring av landene som turistmål. Det er det ingen tvil om.

Nærings- og handelsdepartementet bevilger hvert år i overkant av 100 mill. kr til det som tidligere var Norges Turistråd. Norges Turistråd har nå gått inn som en del av det nyopprettede selskapet Innovasjon Norge. Midlene Nærings- og handelsdepartementet bevilger til Norges Turistråd-delen av Innovasjon Norge, går til markedsføring i utlandet av Norge som reisemål.

Norges Turistråd har en rekke strategier for hva det skal satses på i de ulike markedene. Så langt har markedsføring av Norge som et eget land for filmproduksjon ikke et uprøvd medium. Norges Turistråd sponset bl.a. filmen som interpellanten nevnte, «Jeg er Dina», fra Kjerringøy, som for øvrig også var en flott film. Turistrådet har også sponset en dansk familiefilm der de fleste opptakene ble gjort på Geilo vinterstid. Disse filmene har i stor grad blitt brukt av Norges Turistråd i mange ulike arrangementer for å selge norsk natur og norsk kultur. Når norske skuespillere er med i filmene, har disse stilt på arrangementer i Norges Turistråds regi.

Noen steder i landet er det også tatt initiativ til regionale filmfond. På Lillehammer har man opprettet fondet «Film 3», og i Bergen er tilsvarende fondet «Fuzz» nylig opprettet. De regionale fondene har hatt som formål å delfinansiere filmproduksjonen og stiller som betingelse at filmen skal produseres innenfor deres geografiske område. Det gjør det også interessant for private bedrifter som er opptatt av å markedsføre sin region, å skyte inn midler.

Gjennom det nyopprettede selskapet Innovasjon Norge er det også bevilget 20 mill. kr for 2004 til såkalt kulturbasert næringsutvikling, der filmproduksjon inngår. Nærings- og handelsdepartementet er for øvrig i gang med å se på de kulturbaserte og kreative næringsenes betydning i norsk økonomi. Man vil også se på muligheten for vekst og utviklingsmuligheter innenfor sektorene. Jeg regner med at resultatet fra det arbeidet vil foreligge senest i august dette år.

Det er ikke lett å måle effekten av slike filmer hva gjelder salg av Norge som turistnasjon og reisemål. For eksempel ble jo ikke filmen «Jeg er Dina» den publikumssuksess som en hadde forventet, internasjonale skuespillere til tross.

Den audiovisuelle sektoren ligger i skjæringspunktet mellom kultur og næring. I Norge er den audiovisuelle sektoren preget av at vi er et lite språkområde, og at norsk film har svakere inntjeningsmuligheter enn store, internasjonale filmer. Derfor er de statlige tilskuddsordningene opprettet av kulturpolitiske hensyn, dvs. at de skal ivareta en viss produksjon av norsk film for å fremme audiovisuelle produksjoner som kulturuttrykk og sikre et godt mangfold av norsk audiovisuelt tilbud.

Tilskudd til audiovisuell produksjon er også et sentralt virkemiddel for å bidra til å fremme norsk språk, kultur og fortellertradisjon. På bakgrunn av dette er tilskuddsordningene i liten grad rettet inn mot å tiltrekke seg utenlandske filmprosjekter, selv om det også kan gis tilskudd

til samproduksjoner mellom norske og utenlandske produsenter.

Ett av virkemidlene for å trekke utenlandske filmprosjekter til Norge er satsingen på Den norske filmkommisjonen. Kommisjonen har som formål å tilrettelegge for informasjon til utenlandske aktører som ønsker å spille inn sine filmer i Norge. Fra og med 2002 fikk Den norske filmkommisjonen årlig tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementets budsjett. Filmkommisjonen har egne Web-sider på Internett, der man markedsfører Norge som lokasjon for slike opptak.

I statsbudsjettet for 2003 fikk NRK endret sin merverdiavgiftssats slik at institusjonen kan trekke fra merverdiavgiften ved kjøp av eksterne TV- og filmproduksjon. Samtidig ble NRK bedt om å sette ut 10 pst. av programproduksjonen til eksterne produsenter. Også dette kan, som interpellanten var inne på, bidra til å styrke audiovisuell industri i Norge.

I forbindelse med behandlingen av Kultur- og kirkedepartementets budsjett for 2004 bad Stortinget om at Regjeringen innen 1. mars dette år skal legge fram en egen sak som vurderer de økonomiske rammebetingelsene for norsk filmproduksjon. Det er derfor ikke naturlig for meg å gå inn i alle detaljer og ulike elementer i det som har med Regjeringens filmpolitikk å gjøre. Det vil altså komme senere denne våren.

Men det må også sies at det ikke foreligger konkrete planer om å innføre egne støtteordninger for utenlandsk filmproduksjon i Norge. I den grad filmselskapene er ute etter fantastisk natur som bakgrunnsteppe for sine handlinger, vil Norge etter alt å dømme være blant de absolutt aktuelle opptaksstedene. Jeg ser det imidlertid som høyst naturlig – ikke minst på bakgrunn av den budsjettbehandlingen som foregikk for ikke veldig lenge siden her i huset – at det temaet som interpellanten tar opp, blir implementert i de strategiene som Innovasjon Norge nå lager.

I tillegg til alle de stedene som ble nevnt, er det et utall av steder – jeg holdt på å si kysten rundt – som er opptatt av kulturbasert næringsutvikling og etablering av arbeidsplasser, og jeg har vært rundt og sett på en del av disse. Det er ingen tvil om at dette er næringer som absolutt har fremtiden foran seg. Det er næringer som i veldig stor grad delvis vil kunne operere uavhengig av vårt norske kostnadsnivå, og som helt klart har muligheter i seg.

Som sagt: I etterkant av denne interpellasjonsdebatten vil jeg ta dette opp med Innovasjon Norge for å henlede oppmerksomheten på det faktum at Stortinget sa noe om dette både i forbindelse med budsjettinnstillingen og i denne interpellasjonsdebatten.

Grethe Fossli (A): Jeg forstår at statsråden ikke kan stå og love en masse i en interpellasjonsdebatt. Men samtidig er jeg litt skuffet over at han ikke var mer aktiv i sin reaksjon på interpellasjonen.

Den 12. februar – to dager etter at Regjeringen skal presentere videre planer for Innovasjon Norge – skal det være en stor konferanse på Lillehammer hvor man nett-

opp stiller spørsmålet: Er kultur dagens raskest voksende industri? Der vil de rette søkelyset nettopp mot filmindustrien og mot audiovisuell industri som en mulighet for å øke sysselsettingen og få en spennende industri i Norge.

I tillegg nevnte statsråden Turistrådet og kulturbasert næringsutvikling. Kulturbasert næringsutvikling og de midlene som ligger der, er for øvrig kommet etter forslag fra Arbeiderpartiet, noe som vi er veldig stolte av. Men dette er ikke mye midler, og det er heller ikke meningen at vi skal bruke av Norsk filmfond for å produsere utenlandske filmer i Norge. Vårt mål er å synliggjøre de mulighetene som ligger både i kompetansemiljøet og i Norge som nasjon for å trekke til seg utenlandske produsenter.

Vi har altså et enormt miljø i Norge når det gjelder filmproduksjon. Jeg står her med en katalog som nå legges fram på filmkonferansen i Berlin, hvor Norge har en film i hovedkonkurransen. Det er en norsk-amerikansk film som heter «Beautiful Country», med norsk regissør og norske og amerikanske produsenter. Det er kjempe-muligheter.

I forbindelse med filmmeldingen, som nå kommer i løpet av våren, håper jeg næringsministeren kan ta en prat med kulturministeren og finansministeren, og at de sammen kan være litt kreative i forhold til den meldingen. Hvis ikke, håper jeg at Stortinget kan følge opp.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt president-plassen.

Statsråd Ansgar Gabrielsen: Jeg slutter meg til interpellantens antydning om de mulighetene som ligger her – dem er det ingen tvil om – og også på andre områder innenfor kultur. Jeg føler meg ganske overbevist om at det i fremtiden vil være slik at mange nye arbeidsplasser vil bli opprettet innenfor dette området. Det ser vi i utlandet, og det vil også gjelde hos oss. Spørsmålet blir, slik interpellanten nå var inne på, hvordan vi skal greie å synliggjøre de mulighetene som vi de facto har.

«Beautiful Country» er en høyst passende tittel på en film. Her har vi absolutt mye å bidra med. Det er ingen tvil om at mange av de store filmene som har vært store markedsførere for sitt land, viser seg å være relatert til natur – definitivt.

På et besøk i Sveits for ikke mer enn et års tid siden var jeg også der den første James Bond-filmen ble innspilt, og så hvilken synergieffekt det faktisk hadde hatt over en 30-årsperiode i forhold til næringsutvikling. Så det er ingen tvil om at det representanten Fossli tar opp, er høyst relevant.

Hvordan vi skal gjøre dette, får vi komme tilbake og se på. Men la meg si det slik i forhold til at førstkommande tirsdag var nevnt, når vi på en måte tar en slags «kick-off» knyttet til innovasjon: Jeg tror dette kan være et av de områdene hvor det kan være grunnlag for å gå videre. Vi skal sette i gang fem–åtte større prosjekter allerede nå fra starten av, nettopp knyttet til å få fram de muligheter vi de facto har i kongeriket på forskjellige områder. Så er

det meningen at vi skal ta fatt i nye områder etter hvert som – jeg holdt på å si – kapasiteten tilsier det, for at vi skal kunne se på virkemidlene næringsspesifikt. Og med et slikt utgangspunkt som det interpellanten har knyttet til filmindustrienes muligheter hos oss, kan det være et prosjekt som absolutt har fremtiden for seg. Jeg skal definitivt se på dette, jeg vil ikke si med velvilje, for det er rene, skjære fornuften.

For ikke lenge siden var jeg i Stavanger og så på et stort kulturprosjekt som settes i gang i gamle fabrikklokaler. Fra Lindesnes til Nordkapp ser vi at man i forbindelse med nedlagt, gammel industri bevarer bygninger, og man putter inn kultur av alle typer, også små norske filmselskap, som jeg etter hvert tror vil vise seg å være konkurransedyktige.

Både fra departementets side og ikke minst fra Innovasjon Norge, som sitter og foretar prioriteringene, skal jeg definitivt ta dette med.

Torstein Rudihagen (A): Viss vi vil utnytte potensialet i denne næringa, blir spørsmålet: Treng vi målretta verkemiddel, eller vil næringsnøytralitet med fokus på dei generelle rammevilkåra vere nok? Eller er dei spesielle verkemidla som vi allereie har, og som statsråden var innom, alt frå Innovasjon Noreg til Noregs Eksportråd, nok til å stimulere og få fart i denne næringa? Dette er kjernen i interpellasjonsdebatten.

Erfaringa så langt er at skal vi få eit visst omfang av filmproduksjon her, må vi vere klar over at vi konkurrerer med land som opererer med spesielle verkemiddel. Så kan vi like det like lite som vi liker nettolønnsordninga for sjøfolk eller reiarlagskattlegginga. Utan dei same vilkåra som konkurrerande land nyttar det ikkje for Noreg å konkurrere.

Interpellanten har peikt på ei rekkje verkemiddel. Dette burde Næringsdepartementet gripe fatt i. Om det er ein direkte kostnad i samband med verkemidla, tyder alt på at det er ein samfunnsøkonomisk nettogevinst. Vi opplever at tradisjonell industri og ein stor del av primærnæringa slit. Vi skal ikkje berre slåst for desse, men også leggje til rette for og stimulere nye næringar med stort vekstpotensial.

Kulturbasert næringsverksemd er den sterkast veksende næringa i den vestlege verda. Her har vi eit stort og uutnytta potensial òg her i landet. Eit eige program i SND som statsråden var innom, det som heiter Innovasjon Noreg, og ei tilskotsordning på 20 mill. kr er viktig. Men det var unekteleg tungt å få forståing for dette hos Regjeringa og hos næringsministeren. Eg er òg glad for det næringsministeren no seier om at dette blir følgt opp, og at han uttrykte ei heilt anna positiv haldning til dette no.

I filmproduksjon og filmindustri er det store moglegheiter til ny aktivitet, arbeidsplassar både direkte og som ringverknader. Dette er så visst òg ei verksemd som distrikta kan dra nytte av der filmproduksjon går føre seg. Det har m.a. interpellanten vist mange eksempel på her. Særleg vil reiselivsnæringa, som er eit satsingsområde mange plassar, ha stor nytte av dette.

Dette er ei arbeidsintensiv verksemd der ulike fagmiljø kan bidra, og altså ei verksemd som kan gi store ringverknader. Noreg burde ha gode føresetnader med sin natur og sine fasilitetar for å skape noko her.

Eg ser f.eks. filmmiljøet som blir bygt opp på Lillehammer, med Film 3, filmutdanninga på høgskulen, Kunnskapsparken og anna kultur- og opplevingsindustri, som viktige element. Her er eit næringsmiljø med iver og kompetanse for nye kreative industriar. Her kan Gudbrandsdalen med alle sine naturgitte og menneskeskapte fasilitetar utnytast som scener, og her er også studiofasilitetar som OL-hallane og studio på høgskulen. Det er viktig å skape næringsklyngjer òg på dette området, audiovisuelle klyngjer.

Olemic Thommessen (H): Film- og TV-feltet er et spennende møte mellom børs og katedral. Kulturpolitisk er det ikke tvil om at den audiovisuelle industrien i fremtiden kommer til å stå sentralt.

Som statsråden var inne på, er dette feltet svært viktig for de broer vi må bygge mellom næring og kultur, mellom det næringspolitiske og det kulturpolitiske. Det er gjennom dette vi kan styrke vår hjemmebane for en god kreativ virksomhet, at kreativitet fra kulturområdet smitter over til næringsområdet og gjerne vice versa.

I forbindelse med kulturmeldingen kommer vi helt sikkert til å komme inn på temaer som skatteincentiver, tilrettelagte avgiftsordninger og noen andre av de temaene som har vært nevnt her i dag. Fra Høyres side er dette temaer som helt klart vil være interessante, men da satt inn i en filmpolitisk helhet, der de tradisjonelle støtteordningene og kulturpolitiske spørsmål, som språklig tilknytning og opphavsland, må være med.

Interpellanten nevnte New Zealand som eksempel. Ja, de har gode skatteincentiver, men de har ganske smått med tilskuddsordninger eller kulturpolitiske virkemidler, slik vi kjenner det.

Blant de mest interessante nykommerne i Norge er de regionale filmfondene. Film 3 og FUS har vært nevnt som eksempler på dette. Her bygges det nettopp sammenhenger mellom lokalt næringsliv, regional vilje til innsats og offentlige midler og kulturprodusentene – altså film i dette tilfellet.

Her ser vi et interessant samvirke der også kulturaktøren får en del av verdiskapingskjeden på en positiv måte for alle parter. Regionale filmfond er etablert som en fast ordning i Europa. Det til tross har det budt på problemer å få klarert de norske initiativene i forhold til EUs organer. Dette er et arbeid vi er nødt til å intensivere. Det er ingen grunn til at Norge ikke skal ha de samme mulighetene som man har ellers i Europa.

De kreative næringer, med filmområdet som et godt eksempel, er et av de sterkest voksende områder i den vestlige økonomien. Jeg forutsetter at vi har tatt innover oss at den tradisjonelle produksjonsindustriens periode i Norge bortimot er over. Fremtidens verdiskaping vil handle om vår evne til å finne gode ideer og omsette disse til økonomisk lønnsom virksomhet.

I denne sammenheng er kulturlivet en stor ressurs. Og vi bør i tiden fremover bruke filmen som et eksempel i en bredere anlagt diskusjon om hvordan vi kan skape fruktbare arenaer og økonomiske forutsetninger for å utnytte dette.

Film er en internasjonal næring, som det var nevnt her. Og det er ikke tvil om at vi er nødt til å ha rammebetingelser som gjør også dette feltet konkurransedyktig, på samme måte som når det gjelder skipsfart eller andre eksportnæringer.

Oystein Hedstrøm (FrP): Representanten Fossli har satt filmindustrien på den politiske dagsordenen med denne interpellasjonen. Price Waterhouse Cooper har foretatt en gjennomgang av de samfunnsøkonomiske ringvirkninger norsk filmproduksjon gir, og har sett på hvilke økonomiske incentiver som er realisert i en del andre land for å tiltrekke seg verdiskaping gjennom økt produksjon.

Ringvirkninger i form av arbeidsplasser, eksportinntekter og indirekte effekter av film og fjernsynsproduksjon er dessverre forholdsvis beskjedne i Norge i dag, men kan ha et potensial for utvikling og vekst hvis rammebetingelsene blir bedret.

Når interpellanten peker på mulig bruk av skatteincentiver, vil jeg si velkommen etter! Det er positivt at Arbeiderpartiet nå i sterkere grad vurderer skattelettelser. Det har Fremskrittspartiet gått inn for hele tiden. Først må virksomhetene få muligheten til å skape en størst mulig kake, før det blir snakk om fordeling. Forutsetningen for å tiltrekke seg etableringer og få til knoppskyting innenfor filmindustrien og på andre områder er at det finnes et miljø og et marked, og at myndighetene legger på plass rammebetingelser som er konkurransedyktige.

Vi må ta innover oss at de store samfunnsmessige endringer som følger av globaliseringen av økonomien og den teknologiske revolusjon, også får konsekvenser for rammebetingelsene. Fremskrittspartiet mener at skal Norge henge med i utviklingen, kreves en ny næringspolitikk i videste forstand. En slik politikk må omfatte alle rammevilkår som påvirker næringslivets konkurransevne i tillegg til den tradisjonelle næringspolitikken. Jeg vil vise til Fremskrittspartiets forslag i finansinnstillingen om skatte- og avgiftslettelser, som samlet sett gir et langt lavere belastningsnivå enn andre partiers alternativer. Dette kan kompensere for en del handicap virksomheter lokalisert i Norge har.

Vi mener prinsippet om næringsnøytralitet kan ligge i bunnen, slik at alle næringer i prinsippet har mulighet til å lykkes med adresse i Norge. Men det betyr ikke at vi skal heise den næringsnøytrale fanen så høyt at den skygger for fornuften, som ligger i å påse at vi har konkurransedyktige rammevilkår innenfor de områder der vi allerede har kompetanse i Norge, eller har åpenbare fortrinn, som f.eks. biomarin sektor, energi, offshore og maritim sektor.

Det kan være fornuftig å skjele til land som har lyktes med å utvikle en suksessindustri bygd på en aktiv næringspolitikk. Målet må være å trekke nye og flere bran-

sjer og næringer med. Da kan lavere skatter og avgifter og større muligheter for å nå frem i konkurransen om statlige aktive virkemidler bidra til at filmindustrien og annen industri finner det attraktivt å starte opp, utvikle virksomhet, ansette flere folk og forbli i Norge.

Ågot Valle (SV): Jeg vil gi ros til interpellanten som har tatt opp dette temaet. Jeg kjenner at jeg blir veldig entusiastisk når jeg sitter og hører på debatten.

Dette handler også om å bruke kulturell kompetanse til å utvikle arbeidsplasser og samtidig bidra til produksjon av noe som gir innhold i folks liv og hverdag. Det at man søker etter innhold, fikk jeg et godt bevis på da jeg så alle som lå i teltleir utenfor Bergen Kino og ventet på billetter til «Ringenes Herre». Og så handler det om hvordan man skal utvikle Norge som kunnskapsnasjon og kulturnasjon.

Filmproduksjon er etter vår mening faktisk en del av den nye nasjonsbygginga. På 1950-tallet skulle alle land ha sitt eget flyselskap. Nå vil alle land ha sin egen filmindustri. Denne formen for utvikling vil SV være med på å støtte oppunder, også fordi kultur er en mye varmere måte å bygge nasjonen på enn gjennom ensidig satsing på teknologi, og kan være en del av det større mangfold av arbeidsplasser som vi må satse på i framtida.

De fleste land støtter sin egen nasjonale filmproduksjon, og mange også ved å invitere utenlandske produsenter til landet. Da vil jeg hevde at det vil være konkurransevridende hvis Norge ikke gjør det samme.

Hvorfor så støtte både egen produksjon og utenlandske produsenter som vil lage film her? Jo, det vil utvikle profesjonalitet og kompetanse i vår egen produksjon. Derfor bør vi få fram koproduksjoner. Det vil også gi lokale arbeidsplasser i opptakstida. Det vil sågar gi en sjanse til våre egne skuespillere, og det vil bety mye norgesreklame og mye for vår egen reiselivsnæring, som flere har vært inne på. Bare se på reklamen New Zealand har fått etter «Ringenes Herre». Scenene fra Edoras, hovedstad i Rohan, er jo bare vidunderlig vakre. Hvem har ikke lyst til å oppleve den naturen på ordentlig? Men vakker natur har vi da også i Norge.

Hvilke virkemidler må vi så ha? Vi må bare konstatere at å bruke offentlige midler på kreativ industri er god investering. Det første skrittet har vært å opprette Norsk Filmkommisjon og tenkinga om å satse regionalt.

Hva kan vi ellers se for oss? Jo, vi kan se for oss direkte støtte, men også refusjon på en viss prosentsats når den utenlandske produsenten er ferdig – forutsatt at refusjonen går til den norske koprodusenten. Det ville på en måte være to egg i den samme korga, fordi det trengs kapital i norsk film.

For øvrig utfordrer jeg flere ministere til å sette seg sammen, for her trengs det en helhetlig tenkning.

Dagrun Eriksen (KrF): Norske filmer kan vise til høyere publikumstall enn på lenge. 2003 ble et av de beste årene sett med norsk filmhistorie øyne. Det viser at vi har et høyt engasjement når det gjelder film, og at vi har en vekstnæring også innad i Norge. I 2001 brukte det

norske folk mer av sine kroner på opplevelser enn de brukte på mat, så vi har absolutt et vekstpotensial.

Jeg vil gi honnør til interpellanten, som har fokusert på audiovisuell industri, en vekstnæring også for oss i Norge. Det er spennende tanker, der vi må se på oss selv og på hva vi kan tilby av natur og kultur, av infrastruktur og rammevilkår som en del av en større globalisert filmindustri. Denne måten å tenke på har kanskje ikke tidligere vært så framtrepende eller høyt prioritert her til lands. Men det kan likevel være viktig å foreta en vurdering av dette som en mulig framtidig vekstnæring.

To ting er viktig. Hvordan kan vi bidra til å fremme vår egen norske filmindustri? Hvordan kan vi legge til rette for å tiltrekke oss utenlandske filmprosjekter til Norge? Jeg synes næringsministeren i sitt innlegg plasserte audiovisuell industri godt inn i rammen av de virkemidlene vi rår over her til lands. Som vi hørte, har Norges Turistråd sponset filmer som de siden har brukt i ulike arrangementer for å selge norsk natur og kultur. Det nyopprettede selskapet Innovasjon Norge bevilger 20 mill. kr til kulturbasert næringsutvikling. Her vil også filmproduksjon inngå. Det er mye spennende og interessant som skjer. Jeg la også merke til at næringsministeren orienterte om at man er i gang med å se på de kulturbaserte og kreative næringers betydning for norsk økonomi. Det kommer i hvert fall vi i kulturkomiteen til å følge nøye.

Når det gjelder virkemidler for å tiltrekke seg utenlandsk filmproduksjon, vil jeg vise til prosjektet Norsk Filmkommissjon. Jeg vil også vise til at flertallet bad om å få et tillegg til kulturmeldingen om film. Men jeg vil også advare. Det ble rushet gjennom. Vi fikk en tidsfrist fram til 1. mars, og kulturministeren bad den gangen i debatten om å få mer tid for å kunne foreta en helhetlig og mye større gjennomgang av norsk film enn det man klarte på den korte tiden. Jeg skulle ønske at stortingsflertallet hadde gitt litt mer tid, slik at vi kunne ha sett dette mye mer helhetlig, og tatt en god del av disse virkemidlene med i vurderingen. Jeg er redd for at det kan bli kort tid, og at vi må fortsette jobben også etter at dette er lagt fram.

Den innsatsen som det nyopprettede Innovasjon Norge nå gjør, legger opp til en ny giv for at vi skal bli mer innovative. Jeg tror vi ikke bare må se på det tradisjonelle og det vi har hatt, men vi må, som også næringsministeren sa, se på nye potensielle vekstnæringer. Her vil filmindustrien absolutt være en slik vekstnæring.

Odd Roger Enoksen (Sp): Det er grunn til å gi ros til interpellanten for å ha reist denne saken. Hun gav i sitt innlegg mange gode eksempler og underbygde godt at det burde være mulig for Norge å spille en langt mer aktiv rolle innenfor den audiovisuelle industrien enn det vi gjør i dag.

Jeg synes interpellanten hadde en interessant inngang til hvordan det skal være mulig for Norge å bli mer attraktivt i forhold til denne type produksjon. Jeg må vel si at næringsministeren dessverre ikke var spesielt offensiv i sitt svar i forhold til de ideer og tanker som interpellan-

ten la for dagen. Nå skal det sies at han ble noe mer visjonær da han hadde gjort unna det ferdigskrevne manuset, som i hovedsak inneholdt embetsverkets gjennomgang av departementets befatning med markedsføringen av Norge som reisemål. Og det var i alle fall positivt å legge merke til at han mot slutten av oppsummeringen la for dagen et engasjement i forhold til å ta denne saken på alvor, også i samarbeid med andre statsråder. Det tror jeg er helt nødvendig.

Jeg vil ikke her og nå konkludere med at muligheten er stor, eller konkludere med hva som bør og må gjøres. Men med den inngangen som interpellanten hadde, burde det være mulig å ta dette temaet på alvor og se på hvilke muligheter som finnes. Å bidra til å bygge opp sterke miljøer innfor film og audiovisuell produksjon tror jeg vil være en nødvendighet for å trekke til oss utenlandske miljøer som vil gjøre sine produksjoner her. Det er ikke nok å markedsføre norsk film i utlandet, vi må også trekke til oss utenlandske miljøer. Dette vil igjen styrke norsk filmindustri og produksjon av norske filmer.

Det er derfor avslutningsvis grunn til å slutte seg til interpellantens oppfordring om at næringsministeren og kulturministeren går sammen for å se på hvilke muligheter som finnes innenfor dette området. Jeg ser fram til den saken som næringsministeren har varslet vil bli framlagt for Stortinget i løpet av året.

Michael Momyr (H): Film, video, fjernsyn og nye elektroniske medier genererer stadig mer verdiskaping, særlig i USA. I Norge har vi likevel ikke sett de helt store inntektene fra denne bransjen ennå. Gjennom det nyopprettede selskapet Innovasjon Norge er det nå bevilget 20 mill. kr til såkalt kulturbasert næringsutvikling i 2004, der filmproduksjon inngår.

Det blir også sett nærmere på de kulturbaserte og kreative næringers betydning i norsk økonomi. Som statsråden sa, foreligger det imidlertid ingen planer om å innføre egne spesielle støtteordninger for utenlandsk filmproduksjon. Det tror jeg er riktig. Hvor film lages, vil i størst grad avhenge av at landet har noe spesielt å by på, enten det er kompetanse, natur eller annet særpreg. Det er min påstand at vi i Norge har særpreg.

Jeg tror ikke det blir mye god film av at vi som folkevalgte bestemmer oss for at det skal produseres film. Vi politikere skal legge rammebetingelser for all industri, herunder også audiovisuell industri. Likevel har jeg lyst til å sitere Jan P. Syse, som uttrykte Høyres primære syn i sin tid som industriminister slik:

«Vi tror ikke at staten kjenner industriens fremtid bedre enn industrien gjør selv.»

Mange eksempler viser at der det finnes en god idé og ildsjeler, der blir det også suksess. Få vil vel hevde at vi har noen spesielle naturgitte forutsetninger for å bli en stormakt på retur av tomflasker. Tomra er et eksempel på en næring som uten spesielle subsidier fra staten har oppnådd gode og positive resultater. Men de har sannsynligvis nytt godt av at vi i Norge har tilgang på kompetent kapital, og at vi har hatt gründere som har satset maksimalt på en idé og derved fått suksess.

Jeg tror at vi i Norge også kan finne nisjer for audiovisuell industri, men hovedingrediensen for å få det til er kompetente mennesker med et sterkt ønske om å lykkes.

Jeg kom på et sitat: «There is no business like show business». Det får så være, men jeg tror likevel at også denne næringen er avhengig av at det er gode generelle rammebetingelser. Hvis vi ikke har gode konkurranse-dyktige rammebetingelser, kan det vel gå «På hau' i ha-vet» for alle næringer.

Presidenten: Presidenten ble fristet til å si: «The show must go on».

Grethe Fossli (A): Jeg skal starte med å rette opp en misforståelse. Det gjelder filmen «Beautiful Country», som nå er med i konkurransen i filmfestivalen i Berlin. Den er altså tatt opp i Vietnam, og det er om en vietnamesisk gutt, men filmen er laget av norske og amerikanske produsenter – og for norske og amerikanske penger.

Jeg er veldig fornøyd med debatten, og jeg er meget godt fornøyd med mine kollegaer på Stortinget som synes dette har vært en god idé. Jeg håper med det at dette går fra å være idé til å bli en verdi, i hvert fall her på Stortinget.

Norsk ungdom som vokser opp i dag, har et helt annet forhold til film og til filmproduksjon enn det jeg har. Jeg vokste opp med 8 mm tegnefilm – Hakke Hakkespett og slike ting – mens ungdom i dag får et videokamera i hånda når de er relativt unge, og produserer film selv. Det gjør at vi i dag har norsk ungdom, både i utlandet og her i Norge, som utdanner seg innen filmindustrien. De bør få en jobb når de er ferdig utdannet, her i Norge, enten de produserer bare norsk film, eller det dreier seg om koproduksjon norske/utenlandske filmer, eller de får jobb i utenlandske bedrifter.

Norsk Filmkommisjon har bygd opp en infrastruktur. De markedsfører Norge, men det trengs incentiver for at utenlandske produsenter skal komme til Norge. De kommer ikke bare ved å se på web-siden til Norsk Filmkommisjon. De trenger mer.

Film er høyrisiko, det vet vi alle. Vi har hørt om dem som har tjent bøtter og spann av penger på én film, og så har det gått rett vest med den neste filmen. Det er ikke lenge siden vi hørte om det i TV. Derfor må det finnes virkemidler for at folk skal tørre å satse, og det er det jeg snakker om i min interpellasjon.

Refusjonsordninger vil ikke gi store utgifter for staten, for dersom man lykkes, kan man tilbakebetale.

Jeg sa i mitt andre innlegg at jeg håper at næringsministeren, kulturministeren og finansministeren vil finne en anledning til å prate sammen og videreføre det som vi har diskutert på Stortinget. Det håper jeg skjer. Innovasjon Norge er kjempebra, og vi støtter næringsministeren i alt han har sagt om Innovasjon Norge. Men det holder altså ikke på dette området. Her trengs det mer, og jeg håper at man kan være med og diskutere det. 20 mill. kr til kulturbasert næringsutvikling blir ikke mange filmene. Her må det mer til.

Så sa Michael Momyr at gode ideer og ildsjeler nok ikke holder for å trekke til seg utenlandske produsenter – her trengs det altså mer. De kompetente menneskene har vi, og dem vil vi få i framtiden. Vi utdanner mange av dem, og jeg er helt sikker på at med den basis vi har, med det mannskapet vi allerede har, vil det være godt grunnlag for å produsere mange gode norske filmer, koproduksjoner og annet her i Norge.

Statsråd Ansgar Gabrielsen: Det er sjelden å høre en debatt i Stortinget hvor man skryter så meget av hverandre i salen. Jeg tror jeg vil slutte meg til det, og si at det er ingen grunn til ikke å gjøre det. Jeg tror imidlertid at det er behov for å ta det videre, og så kan vi diskutere siden hvordan dette skal gjøres.

Bare la meg ta en liten ting som jeg finner behov for å ta hver gang noen fra Arbeiderpartiet tar det opp, og det gjelder næringsnøytralitet. Denne gangen var det representanten Rudihagen, som har forlatt det som presidenten vel kalte for showet – «the show must go on», forstod jeg. Jeg vil ytterligere en gang minne om at det er bare i ett dokument det er slått fast at man burde legge næringsnøytralitet til grunn, og det er i SND-meldingen fremmet av arbeiderpartiregjeringen. Denne regjeringen baserer seg ikke på det.

Vi kommer gjennom det prosjektet vi legger frem på tirsdag, til å legge frem noen enkeltprosjekter som vi setter i gang. Ett av de prosjektene, kan jeg meddele, vil være det som går på tjenestesektoren i sin alminnelighet. Det er ingen tvil om at mange nye arbeidsplasser vil komme innenfor bransjer som i dag har marginal oppmerksomhet. Det er i dag ingen sammenheng mellom den oppmerksomheten de forskjellige bransjene får, den verdiskapingen de bidrar med, og antall sysselsatte som er i disse. Det er ingen tvil om at innenfor en del nye næringer, herunder kulturområdet og innenfor det igjen filmproduksjon, er det allerede en god del arbeidsplasser, men på noen av disse områdene er det muligheter.

Som jeg antydte i selve svaret på interpellasjonen, deler jeg fullt ut interpellantens syn når det gjelder de mulige virkemidlene som må brukes. Det er en kombinasjon av det generelle og det spesielle som skal til for at en skal kunne lage en totalpakke som gjør Norge interessant, for i bunnen må det ligge en kompetanse på dette området. Det er ingen tvil om at den kompetansen er i ferd med å blomstre opp mange steder. Vi har norske produksjoner som har vært bra. Dette filmmiljøet – slik jeg oppfatter det, og som mine informasjoner tyder på – er et miljø som kan hamle opp med mye av det vi har internasjonalt. Makter vi da totalt sett å lage en pakke som gjør det interessant også for utenlandsk filmindustri å gjøre sine opptak i Norge? Departementet og Innovasjon Norge vil være opptatt av å sette sammen en pakke som gjør dette interessant, og jeg kan love interpellanten at jeg skal oversende debatten og alle gode ønsker om dette, og ta det med i det videre arbeidet.

R a n v e i g F r ø i l a n d hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Olav Akselsen til nærings- og handelsministeren:

«Den kraftforedlende industrien i Noreg har utvikla seg til å vera ei av dei viktigaste næringane i landet. Denne industrien sysselset i dag om lag 22 000 menneske, og er ei svært viktig næring for distrikta og for mange underleverandørar i Noreg. Tilgang på nok kraft til konkurranseedyktige prisar har vore avgjerande for denne utviklinga. Dei gamle kraftkontraktane vert no gradvis fasa ut, og industrien må kjøpa kraft til ein marknadspris som er vesentleg høgare enn for dei ein konkurrerer med ute i verda. Prisauken i den norske kraftmarknaden kan føra til at kraftprisane blir meir enn dobla – for nokre verksemdar tredobla, til dømes for Sør-Norge Aluminium AS (SØRAL) og verksemdar i Mo i Rana. Alt tyder på at denne industrien er inne i ei krevjande tid, med stadig hardare konkurranse og uvisse knytt til uavklara miljøkrav.

Kva vil statsråden gjera for å unngå nedbygging av den kraftforedlende industrien i Noreg framover?»

Olav Akselsen (A): Det er no omtrent 100 år sidan det kraftforedlende industrieventyret tok til her i landet. Ved hjelp av utanlandsk kapital og djerv ingeniørkunst tok bondestaten dei første stega inn i den industrielle verda.

Det var først då me tamde fossane og nytta energien til å produsera metall, legeringar og kjemiske produkt, at utviklinga mot det Noreg me i dag kjenner, skaut fart. Historia om kraftforedlende industri er historia om det moderne Noreg.

Kraftanlegg og industribygg spratt opp, og det blei danna samfunn me før ikkje hadde sett her i landet, industriadene. Mange av dei som ikkje fann sysselsetjing i primærnæringane, fekk eit alternativ til emigrasjon. Òg etter krigen, då Noreg skulle byggjast opp att og landet skulle industrialiserast, var dette ei av dei næringane ein satsa på.

Då Noreg gjekk inn i det førre hundreåret, var me eit av dei fattigaste og teknologisk mest tilbakeståande landa i Europa. Då me gjekk ut av dette hundreåret, var me kanskje det rikaste og også eit av dei teknisk mest avanserte. Den kraftforedlende industrien har ein stor del av æra for denne utviklinga. I snart hundre år har denne industrien skaffa oss ny teknologi, valutainntekter, sysselsetjing og velferdsutvikling.

Når eg i dag er oppteken av rammvilkåra til denne industrien, er det likevel ikkje av nostalgiske grunnar, for også no er dette ei av dei viktigaste næringane våre. Kraftforedlende industri knivar med fiskerisektoren om å vera den største næringa her i landet etter oljeindustrien, målt i eksportverdi. Òg når det gjeld direkte og indirekte sysselsetjing, er dette ein av dei viktigaste bransjane våre.

Denne næringa er òg ei av dei absolutt viktigaste distriktnæringane våre. Den kraftforedlende industrien er

som oftast hjørnesteinsbedrifter i sine lokalmiljø. Anna lokalt næringsliv er ofte bygd opp rundt denne næringa. Mange stader er det svært få alternative arbeidsplassar og lite grunnlag for ny næring. Dei fleste av desse industriadene ligg òg langt frå andre byar og tettstader. Berre sjeldan ligg dei i det ein kan kalla normal pendlaravstand.

Gjennom den offentlege debatten og media kan ein få inntrykk av at dette er ein gammaldags og svært forurenande industri. Det er ikkje tilfellet. Sjølv om mange av bedriftene er gamle, er dei òg hypermoderne. Mange av produkta som blir produserte, er høgteknologi av ypparste klasse. Denne bransjen har gjennomgått ei kontinuerleg og imponerande utvikling dei siste tiåra. Effektivitetsveksten har vore enorm. Denne industrien produserer i dag 50 pst. meir enn han gjorde for 20 år sidan, men med same energibruk som då.

I same periode har talet på tilsette gått ned, slik at produksjonen pr. tilsett har gått drastisk opp. Mange av dei norske bedriftene er i dag heilt i verdssjiktet når det gjeld effektivitet.

I same periode er det også investert milliardbeløp i miljøtiltak. Det er derfor grunnlag for å seia at dette er den reinaste industrien i sitt slag i verda. I dag er mange av dei utsleppa som før var eit stort problem, mikroskopiske. Gjennom forskning og utvikling har ein fått fram ny teknologi som har løyst mange av dei gamle miljøproblema.

Som eg sa innleiingsvis, har utviklinga av den kraftforedlende industrien i Noreg vore eit eventyr. Men dessverre står denne næringa i dag overfor svært store utfordringar her i landet. Greier me ikkje å løysa desse utfordringane, er det ein stor fare for at me om nokre år må seia: Snipp, snapp, snute, eventyret er ute.

I løpet av dei siste åra har Hafslund Metall, Odda Smelteverk og Lilleby Metall lagt ned. Magnesiumproduksjonen på Herøya er stengd av. Norsk Hydro har vedteke at dei ikkje vil gjera nødvendige moderniseringar av sine verk i Årdal og i Høyanger, noko som i verste fall kan føra til at 1 000 industriarbeidsplassar forsvinn i desse bygdene. I tillegg har Hydro starta ein sparekampanje som vil redusera talet på tilsette i konsernet ytterlegare her i landet.

Elektrisk kraft er ein av dei viktigaste innsatsfaktorene for denne industrien. I dag betalar industrien i snitt ca. 11 øre/kWh for krafta. Det er bra i internasjonal samanheng. Men i løpet av få år vil svært mange av dei langsiktige kraftkontraktane gå ut, og bransjen må forhandla fram nye. Slik marknaden i Norden ser ut i dag, må ein rekna med at framtidig pris blir godt over 20 øre/kWh.

For enkelte bedrifter, som dei i Mo i Rana, vil dette føra til ei tredobling av kraftprisane nærast over natta. Når me veit kva inntening desse bedriftene har i dag, ser me alle at dette vil bli svært krevjande. Òg dei fleste andre bedriftene innan denne bransjen vil få eit stort pris hopp, og for mange vil det vera eit spørsmål om det i det heile er mogleg med vidare drift her i landet. Faren for avskaling er svært stor.

(Akselsen)

Samtidig med at prisen på kraft til denne industrien i Noreg nærast vil eksplodera, tilbyr land som Canada, Australia og New Zealand kraft med låg fastpris for 20–30 år framover i tid.

Noreg og Sverige var blant dei aller første landa som liberaliserte kraftsektoren og etablerte ein fri elkraftmarknad. Etter at denne marknaden har fungert i godt og vel ti år, må me kunna slå fast at det nærast ikkje har kome ny kraftproduksjon i denne tida. Kraftbalansen blir strammare for kvar dag som går. Tilgangen på kraft og prisen på denne gjer at Noreg er svært lite attraktivt for nye investeringar. Samtidig ser me at andre land aktivt trekkjer til seg investeringar ved å lokka med gunstige og stabile kraftkontraktar.

Dei fleste land har i dag ulike prisar på kraft til industriproduksjon og til vanleg forbruk. Dei langsiktige kraftkontraktane som er i ferd med å gå ut her i landet, tilsvarar om lag 18 TWh.

Sjølv om norsk politikk på dette området blir regulert gjennom EØS-avtalen, bør me etter mitt syn ha som mål at denne kraftmengda òg i framtida skal gå til industriproduksjon og ikkje til vanleg forbruk. Eg trur også det er mogleg innanfor internasjonale avtalar å laga ein eigen marknad for industrikraft. Dette burde me i alle fall ha utgreidd skikkeleg.

Dessutan må det vera slik at me som er politikarar, har eit ansvar for energibalansen og med det prisane på kraft. Dersom det er politisk vilje, er det mogleg å få til større energiproduksjon i Noreg. Ei meir aktiv oppfølging av det Stortinget vedtok i samband med energimeldinga våren 2000, ville ha gjeve oss ein betre energibalanse i dag, og med det lågare prisar.

Eit anna område der norsk kraftforedlende industri ser ut til å vera i ei særstilling, er i forhold til framtidige miljøkrav. Sjølv om norsk industri i dag er i verdseliten når det gjeld utslepp, ønskjer fleirtalet her i huset særnorske miljøkrav. Då Stortinget behandla klimameldinga, vedtok fleirtalet eit eige norsk klimaregime.

Sjølv om eg er tilhengar av strenge miljøkrav, må desse krava vera realistiske og nokonlunde i tråd med det som konkurrentlandene våre har. Alternativet er nedlegging og utflytting av produksjon.

Det at oppfølginga av Kyoto-avtalen og det han vil føra til, ikkje er avklara, er ei ytterlegare forverring av denne bransjen sine rammevilkår i Noreg. Paradoksalt nok kan strenge norske miljøkrav føra til auka utslepp i verda fordi produksjonen vil bli flytta til land med heilt andre miljøstandardar enn dei me har.

Det har med å gje denne bransjen positive signal. I 2003 forsvann nesten 20 000 industriarbeidsplassar her i landet. Noreg er no eit av dei landa i Europa som har lågast industrisyssetjing. Me må derfor føra ein aktiv politikk for å ta vare på dei me har igjen. Eg er derfor svært glad for at Regjeringa har valt å følgja opp LO sitt forslag om eit industripolitisk utval.

Mange av arbeidsplassane som forsvann i fjor, gjorde nok det som eit resultat av høg rente og sterk krone. No er helsetilstanden i norsk økonomi heldigvis noko betre.

Ein økonomisk politikk for stabil rente og valutakurs er avgjerande for at næringslivet vårt skal greia seg, men for den bransjen som eg har teke opp i denne interpellasjonen, er det ikkje nok.

Greier me ikkje å snu utviklinga for denne næringa, vil ho bli sterkt redusert. Mange bedrifter vil bli nedlagde. Teknologiske miljø vil gå tapt. Talet på industriarbeidarar vil gå ytterlegare ned. Mange lokalsamfunn vil mista hjørnesteinsbedrifta si. Sentraliseringa vil bli forsterka. Noreg vil tapa valutainntekter. Miljøproblema vil auka. Dei globale utsleppa vil auka. Derfor spør eg kva næringsministeren vil gjera for unngå nedbygging av den kraftforedlende industrien i Noreg.

Statsråd Ansgar Gabrielsen: Jeg synes nok interpellanten har et noe defensivt utgangspunkt. Utfordringene er ikke bare å unngå nedbygging. Slik jeg ser det, er det også en utfordring å legge til rette for vekst i den kraftforedlende industrien i Norge i årene som kommer.

Regjeringen er opptatt av at industrien skal ha konkurransedyktige rammebetingelser. Den kraftforedlende industrien bidrar i stor grad til verdiskaping og sysselsetting, særlig i Distrikts-Norge. Industrien ligger langt framme i å utvikle og ta i bruk moderne teknologi. Kraftkrevende industri konkurrerer i internasjonale markeder med sterk konkurranse. Den er omstillingsdyktig og har absolutt vist evne og vilje til å være innovativ. Dette er en av våre fremste kompetansenæringer. Norske miljøer ligger langt fremme internasjonalt, bl.a. innenfor materialteknologi. Mye avansert forskning og utvikling skjer innenfor norske kraftkrevende næringer. Den kraftkrevende industrien i Norge har samtidig et betydelig omfang og står for om lag 11 pst. av den samlede norske eksportverdi. Den sysselsetter, som vi har hørt, ca. 22 000 personer. Det utgjør om lag 7,5 pst. av den samlede sysselsettingen i industri og bergverk. Mange av bedriftene er også hjørnesteinsbedrifter i sine lokalsamfunn i Distrikts-Norge.

Den globale konkurransen, teknologisk utvikling og internasjonale miljøavtaler har ført til omstilling i den kraftforedlende industrien. I noen tilfeller har dette medført nedleggelse og omstilling til annen virksomhet. På steder med et ensidig næringsgrunnlag har det selvsagt skapt spesielle utfordringer. Investeringer i nytt utstyr kombinert med reduksjon i antall ansatte kan være en utfordring, selv om virksomheten ikke legges ned.

Det er likevel grunn til å understreke de betydelige nyinvesteringene i kraftforedlende bedrifter som har funnet sted de siste årene. En enorm investering er foretatt i aluminiumsindustrien på Sunndalsøra og i Mosjøen og i sinkproduksjon i Odda. Det er også flere interessante eksempler på nye engasjementer fra utenlandske konsern i norsk kraftkrevende industri. Et godt eksempel på dette er det franske Eramet, som 12. desember i fjor varslet at de satser videre i Norge, i Sauda og Porsgrunn. Samtidig som selskapet legger ned manganproduksjonen i Boulogne i Frankrike, satser det altså videre her i Norge.

Regjeringen legger stor vekt på å bidra til rammebetingelser som fremmer verdiskaping og vekst i konkur-

ranseutsatt næringsliv. Vi har gjennomført mer enn 19 milliarder kr i skatte- og avgiftslettelse. Det meste av dette har gått til industrien. ESA har pålagt Norge å legge lik elavgift på alt næringsliv. Fra årsskiftet er derfor elavgiften midlertidig fjernet for alt næringsliv. Det arbeides med utforming av et nytt avgiftssystem, basert på forbruk til lys og varme, som sikrer industrien fortsatt fritak.

Konkurransutsatt næringsliv har de siste årene møtt betydelige utfordringer. Dyre lønnsoppgjør siden 1996 og sterk vekst i offentlig sektor har bidratt til høyt rentenivå og høy kronekurs, noe som interpellanten var inne på. Det har gitt økte kostnader og svekket industriens konkurransevne. Gjennom en målbevisst og stram økonomisk politikk har Regjeringen bidratt til å snu denne situasjonen. Siden statsbudsjettet for 2003 ble lagt frem, er styringsrenten i Norges Bank satt ned med til sammen 5 prosentpoeng. Samtidig er kronekursen kraftig redusert, og industriens konkurransevne er betydelig bedret. Grunnlaget er lagt gjennom en målbevisst og stram økonomisk politikk. Lønnsutviklingen er nå mer på linje med den våre viktigste konkurrentland har. Et moderat oppgjør til våren vil være avgjørende for at denne positive utviklingen kan fortsette. Det opplever jeg at partene er opptatt av.

God tilgang på rimelig elektrisk kraft har vært en forutsetning for etablering og fremvekst av kraftforedlende bedrifter i Norge. Industrialisering av Norge har vært knyttet til vannkraften, som interpellanten understreket. Industri og kraftverk ble mange steder i landet bygget ut parallelt. Som et resultat av hjemfallslovgivningen har mange av kraftverkene hjemfalt til staten. Som kompensasjon for tap av egen kraftproduksjon har kraftforedlende industri fått en betydelig del av kraften sin gjennom langsiktige avtaler på politisk bestemte vilkår. EØS-forpliktelsene har imidlertid ført til at disse avtalene ikke lenger kan videreføres. En videreføring av industrikraftkontraktene i strid med EØS-forpliktelsene ville påført industrien et uholdbart tilbakebetalingskrav og en usikkerhet som de ikke kan leve med. Det var derfor et samlet storting som i 1999 sluttet seg til at de gamle politisk bestemte kraftkontraktene skulle fases ut frem mot 2011. Samtidig ble industrien for siste gang tilbudt avtaler på myndighetsbestemte vilkår.

Gjennom energiloven var Norge tidlig ute med å liberalisere omsetning av kraft. I dag skjer det endringer på dette området i hele Europa. Liberaliseringen har lagt grunnlaget for en mer effektiv utnyttelse av kraftressursene i og mellom land. Den har også lagt grunnlaget for økt verdiskaping i kraftnæringen, som også er en stor og viktig del av norsk næringsliv.

Omleggingen av industrikraftregimet har skapt en utfordring for de kraftintensive bedriftene. Dette er en utfordring mange av bedriftene allerede har grepet gjennom å ta aktivt i bruk de mulighetene som ligger i et velfungerende kraftmarked. Kraftkrevende industri har lang brukstid, store kraftvolum og tar ut kraft på høyt spenningsnivå. Det fører til at disse bedriftene oppnår lavere kraftpriser enn andre forbrukere. Mange har etter

hvert inngått avtaler om langsiktige kraftleveranser på forretningsmessige vilkår. Dette gir grunnlag for fortsatt kraftbasert industrivirksomhet.

Den samlede kraftforsynings situasjonen er viktig for den kraftkrevende industrien i Norge, som interpellanten understreket. Kraftmarkedet i Norge og Norden er blitt strammere. Det er et mål for Regjeringen å sikre at det er et markedsmessig tilbud av elektrisk kraft til akseptable priser. Samtidig er det behov for å redusere avhengigheten og sårbarheten overfor svingninger i tilbudet av vannkraft. Regjeringen har presentert en strategi for en mer robust energiforsyning, som inneholder tiltak for økt krafttilgang. Det er bl.a. gitt konsesjoner for om lag 1,2 TWh ny vannkraft. Som interpellanten sa, har det siden liberaliseringen vært relativt lite utbygging. Faktum er at tillatelser gitt de siste to år er mer enn summen av de åtte foregående.

I år har vi også gjort skatteendringer som gjør det mer attraktivt å investere i vannkraft. Tiltak for å stimulere til økt utbygging av små kraftverk er også gjennomført. Det er tildelt tre konsesjoner til gasskraftverk, og det er trukket opp en politikk for realisering av gasskraftverk med CO₂-håndtering. Samtidig har vi styrket innsatsen for miljøvennlig omlegging av energibruk, og produksjonen er styrket. Med et felles nordisk kraftmarked er det selvsagt også viktig hva som skjer i våre naboland når det gjelder kraftproduksjon og overføringskapasitet. Rammevilkårene på miljøområdet er viktige for kraftforedlende bedrifter og resten av prosessindustrien, et synspunkt jeg deler med interpellanten.

Mitt inntrykk er at industrien tar miljøutfordringene på alvor. I utformingen av klimapolitikken har Regjeringen en god dialog med industrien om enkeltelementer i kvotesystemet som det legges opp til å innføre. Det er et klart mål å utforme systemet slik at industribedrifter som er lønnsomme, med en internasjonal kvotepris under Kyotoprotokollen, ikke flytter ut eller legger ned som en følge av klimakostnadene. Oppfølgingen av Gøteborgprotokollen for å redusere utslipp av svoveldioksid og nitrogenoksider skjer også gjennom et samarbeid med prosessindustrien.

Jeg vil også peke på at miljøvernministeren nylig har gitt stålvirksomheten i Mo utsettelse av fristen for kvikksølvrensing til tilsvarende krav stilles til konkurrerende bedrifter i EU. Utsettelsen er gitt for å sikre industrien i Mo samme vilkår som konkurrenter i andre land og for å sikre fortsatt virksomhet i Norge.

Endringer i markedet, kunnskap og teknologi gjør det nødvendig med stadige omstillinger i norsk næringsliv, og gjennom en helhetlig innovasjonspolitikkk vil Regjeringen legge til rette for økt nyskaping og vekst. Det er helt nødvendig for å møte morgendagens velferdsutfordringer. Vi vil bidra til en mer koordinert og målrettet innsats på tvers av ulike politikk- og forvaltningsområder. Innovasjonsutfordringen angår alle deler av norsk næringsliv. Introduksjon av nye produksjonsprosesser, forskning og utvikling, på nye og mer avanserte produkter, og innføring av nye organisasjonsformer er noen eksempler på denne innovasjonen. Innenfor kraftforedlende

industri og den øvrige prosessindustrien er det mange gode eksempler på slikt nybrottsarbeid.

Regjeringen fører en målrettet politikk for å sikre gode rammevilkår for konkurranseutsatt næringsliv. Politikken gir nå resultater. Industrien, også prosessindustrien, og den kraftkrevende industri signaliserer nå en absolutt økt optimisme. Gjennom å legge til rette for økt nyskaping og vekst tar vi fatt i langsiktige verdiskapingsutfordringer. Dette gir gode vekstmuligheter for en innovativ, kraftforedlende industri.

Rolf Terje Klungland (A): Det er merkelig, ja nesten patetisk, å høre på de forskjellige statsrådene når de snakker om kraftbalanse, industri og framtidsutsikter.

Vi har altså i dag en energiminister som oppfordrer – det gjorde han så sent som i fjor vinter – industrien til å stenge ned produksjonen, for han skulle selge strømmen på det frie markedet til mye høyere pris enn det industrien ville gi. Vi har fått meldinger om at det er forventet at industrien i Norge vil komme til å bygge ned sin virksomhet på grunn av mangel på kraft i framtiden. Vi har en miljøvernminister som ved hjelp av SV har fått vedtatt en klimapolitikk som vil rasere norsk kraftforedlende industri, og så har vi altså en næringsminister som i dag sier at han ønsker vekst i kraftforedlende industri framover.

Det er ikke lett å gripe fatt i hva som er den reelle politikken, men da må en egentlig konsentrere seg om å se på det som har skjedd.

Interpellasjonen i dag er kjempeviktig for framtidig industriutvikling i Norge. Det er viktig å rette fokus mot den, og næringsministeren har tidligere vært opptatt av akkurat den problemstillingen som i dag blir debattert. Så sent som den 27. februar i 1997 sa næringsminister, da stortingsrepresentant, Ansgar Gabrielsen her i Stortinget:

«Industrien har selv gjentatte ganger pekt på behovet for å fremskaffe mer kraft, og det vil etter mitt skjønn være av helt avgjørende betydning at så skjer.» Videre sa han:

«En forutsetning for at industrien vår i framtiden skal kunne få elektrisk kraft til konkurransedyktige priser, er at det er ledig kraft.»

Ja, vi i Arbeiderpartiet hadde håpt at Regjeringen, og i hvert fall næringsministeren, hadde fulgt opp de konkrete ordene og sørget for at vi fikk mer kraft tilgjengelig i Norge. Vi tror at det er en forutsetning for at vi i framtiden skal ha kraftforedlende industri, med den store verdiskapingen og den viktige distriktsmessige virkningen det vil ha framover.

I næringsministerens valgområde sier nå både Lista aluminiumsverk og Øye smelteverk at de er klar til å utvide sin produksjon under forutsetning av at det er kraft i det norske markedet. Og spørsmålet til energiministeren blir kanskje: Vil han følge opp ordene fra 1997?

Ivar Kristiansen (H): Vi skal selvfølgelig ha utfordringen foran oss når vi diskuterer kraftkrevende industri, som vi har når vi diskuterer all annen industri i Norge fremover. Men så til de grader å møte fremtiden på vegne

av norsk kraftintensiv industri med bøyd hode som det Arbeiderpartiet gjør – jeg viser særlig til det siste innlegget her – tjener verken kraftkrevende industri, norsk industri og næringspolitikk generelt eller de bedriftene som nå daglig melder om rekordresultat, produksjonsrekord i Mo i Rana i 2003, osv. osv. Vi har tunge investeringer pågående innenfor denne industrigrenen som vil være til glede for de samfunn den er etablert i.

Det innebærer selvfølgelig ikke at vi ikke skal ta på alvor de mange utfordringene som ligger foran oss, som kraftbalanse, prispolitikk osv. Men det kan neppe være ukjent, i hvert fall ikke for kraftkrevende industri, at vi må 15 år tilbake for å få med oss det som skjedde innenfor kraftregimet i prosessindustrien, det som går på de gamle fastprisavtalene mellom bedriftene og staten. Under skiftende arbeiderpartiregjeringer har det vært enstemmighet, og man har stemt for dette prisregimet og utfasingen av de kraftavtalene som eksisterte.

Utenforstående kan jo, vil jeg si, risikere å bli sittende igjen med det inntrykk at Arbeiderpartiet har hatt et sett av menyer å presentere for kraftkrevende industri som er diametralt annerledes enn det den sittende regjeringen har å presentere. Sånn er ikke bildet. Sånn er ikke hverdagen. De som er uinnvidd, må jo sitte med det inntrykket etter å ha hørt Akselsen og Klungland. Begge sier at noe må gjøres, men Regjeringen har i debatten ikke fått en eneste anvisning, verken forut for dagens debatt eller i dagens debatt, om hva som skal gjøres annerledes. Og det synes jeg at Akselsen & Co. nå er nødt til å være tydelige og presise på. Hvis ikke blir denne debatten hengende i løse luften. Det er mulig det er det en ønsker – å ha et trygt ståsted i løse luften også i denne næringspolitiske debatten. Det er da vel ikke sånn at Arbeiderpartiet var imot innføringen av energiloven? Det er vel ikke sånn at Arbeiderpartiet er for myndighetsbestemte energipriser? Og det er vel ikke sånn at Akselsen mener at det er mulig i dag å skaffe et eget prisregime og kraftregime for prosessindustrien alene?

Til slutt: Jeg tror ikke det tjener industrien at vi beskriver den som at den ligger totalt i stabilt sideleie, for det er langt fra tilfellet.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Øystein Hedstrøm (FrP): Den problemstilling som interpellanten reiser, er ikke av ny dato. Utviklingen i kraftkrevende industri, som i store deler av industrien ellers, har vært bekymringsfull lenge, selv om vi ser noen lysglimt. Regjeringens feilslåtte næringsnøytrale politikk og et betydelig skatte- og avgiftstrykk, slik vi ser det, og derav en lav kapitaltilgang til næringslivet som følge av det, gjør livet vanskelig for svært mange virksomheter. Den stramme situasjonen i kraftmarkedet gjør ikke hverdagen lettere.

I denne situasjonen vil jeg minne om Fremskrittspartiets forslag om å føre en økonomisk tilbudsidpolitikk, som innebærer betydelige skatte- og avgiftslettelser, for øvrig i tråd med prosessindustriens egne ønsker. Ar-

beiderpartiet og regjeringspartiene har stemt imot. Jeg vil minne om at finansministeren nylig understreket at han er positiv til skattelettelse som kan bidra til økonomisk vekst. Fraværet av skattelettelse i inneværende års statsbudsjett vitner dessverre om at finansministeren aksepterer en lavere vekstrate enn strengt nødvendig.

Arbeiderpartiet har vært opptatt av utfordringene i energipolitikken, som stramt kraftmarked og usikre miljøkrav. Representanten Akselsen uttalte bl.a. til Finansavisen den 2. juli i fjor at han skulle sikre bygging av gasskraftverk og fjerne særnorske miljøkrav, dette til tross for at Arbeiderpartiet bare få måneder tidligere hadde stemt imot tilsvarende forslag fra Fremskrittspartiet. Det er vanskelig å se sammenhengen mellom Arbeiderpartiets retorikk og hva som i realiteten er partiets politikk. I Finansavisen sa representanten Akselsen at klimakvotestystemet vil medføre vesentlige kostnadsulemper i forhold til konkurrentene. I innstillingen om norsk klimapolitikk kan man derimot lese at Arbeiderpartiet ønsker at

«Norge setter i verk tiltak som gir vesentlige utslippsreduksjoner før det internasjonale kvotesystemet trer i kraft fra 2008».

I praksis kreves det altså at gasskraftverk skal pålegges dyr CO₂-håndtering, i alle fall om man skal tro det Arbeiderpartiet skriver i innstillingen om norsk klimapolitikk. Dette er senere blitt bekreftet av Jens Stoltenberg, som sa at gasskraftverk ikke skal medføre økte utslipp av CO₂.

Vi kan ikke se at Arbeiderpartiets energipolitikk, slik den er formulert i stortingsinnstillinger, vil gi bedre rammevilkår for kraftkrevende industri. Fremskrittspartiet har fremmet mer enn 30 forslag på energiområdet det siste året, og våre mange forsøk på å snu den negative utviklingen i kraftbalansen har ikke vunnet gehør i Arbeiderpartiet. De har heller ikke fremmet eller presentert alternative forslag som kan gi utviklingsmuligheter, noe som betyr noe for den industrien. Derfor mener vi Arbeiderpartiet ikke har troverdighet på dette området, og man har heller ikke presentert løsningsforslag som bedrer betingelsene.

Ingvild Vaggen Malvik (SV): Det er bra at representanten Akselsen er opptatt av historie, men her var det et par elementer som manglet. Jeg tillater meg å supplere litt.

Norsk aluminiumsindustri og annen kraftkrevende industri ble bygd opp ved hjelp av tilgang på billig, subsidiert kraft, og Statkraft var myndighetenes fremste instrument. Så fikk vi den nye energiloven på begynnelsen av 1990-tallet, med omleggingen til et markedsbasert kraftsystem. Både Statkraft og andre kraftprodusenters rolle ble endret – nå var det om å gjøre å tjene mest mulig penger. Deretter fikk vi EØS-avtalen. Jeg vil gjerne minne om de forsikringene som flertallet på Stortinget gav ved inngåelsen av EØS-avtalen, om fortsatt mulighet til å sørge for at viktige industriarbeidsplasser kan opprettholdes gjennom ordninger som sikrer kraftkrevende industri priser bedriftene kan leve med. Men like fullt legges nå

elavgiften om, etter ordre fra ESA, og tiden er ute for de politisk bestemte kraftkontraktene. SV var imot både energiloven og EØS-avtalen, bl.a. fordi vi ikke ønsket å miste de instrumentene vi hadde for næringsutvikling og bevaring av norske industriarbeidsplasser.

Det som skjer nå, er en avtrapping av de langsiktige kraftkontraktene, samtidig som det er uklart rundt Statkrafts videre rolle. Det er ikke lenger mulig å subsidiere strøm til industrien. Dersom Akselsen mener at man med dagens EØS-avtale kan gjøre det, er det i så fall veldig interessant.

Å rope på gasskraft blir ren symbolpolitikk. For det første forutsetter gasskraft en strømpris på under 30 øre pr. kWh for å være lønnsomt, dessuten vil overskuddskraften bli eksportert ut av landet. Og gasskraft vil få kvoteplikt i klimakvotestystemet, akkurat som i EU. Den styringsmuligheten vi sitter igjen med i dag, er gjennom eierskap, bl.a. av Statkraft.

Det er to måter å redusere energikostnadene til industrien på: enten gjennom redusert kraftpris – en mulighet som partiene som Akselsen og Gabrielsen tilhører, har bidratt til å fjerne – eller gjennom redusert energiforbruk. Enøkpotensialet i Norge er beregnet til 20 TWh. Baksiden av den billige kraftmedaljen var at bedriftene ikke satset tilstrekkelig på å spare energi. PIL og Enova har kartlagt energieffektiviseringspotensialet for kraftkrevende industri til å være 5,3 TWh, pluss 1 TWh spillvarme som kan gjenvinnes – mye å hente, altså.

Den opplagte løsningen er å sørge for at Statkraft får nødvendig armslag samt pålegg om å jobbe med energieffektivisering inn mot norsk industri. Vil ministeren aktivt bruke Statkraft som et instrument for å utløse dette sparepotensialet? Det er etter min mening et vesentlig spørsmål og en oppskrift på en løsning som er blitt etterlyst flere ganger fra denne talerstolen. I så fall forutsetter det at vi beholder 100 pst. statlig eierskap i Statkraft. Det går fortsatt rykter om at Regjeringen ønsker å privatisere Statkraft. Da er mitt spørsmål til statsråden: Kan han fortelle oss om han synes privatisering av Statkraft er en fornuftig strategi med tanke på framtiden for norsk kraftkrevende industri?

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF): Med sitt betydelege omfang har kraftkrevjande industri ei viktig rolle som motor i norsk næringsliv. Dette kjem både av det faktum at bransjen står for ca. 7,5 pst. av det samla talet på selselsette i industri og bergverk, og at enkelte av desse bedriftene er hjørnesteinsbedrifter i mange lokalsamfunn og regionar. Gjennom forskjellige ringverknader vert på denne måten den totale næringspolitiske effekten mykje større enn det som ein-sidig kan lesast ut av statistikkane for kraftkrevjande industri. Av denne grunn er me opp-tekne av at bransjen ikkje berre skal overleva, men òg ha vekst- og utviklingsmoglegheiter. Dette kjem til uttrykk på mange område og gjennom ei rekkje tiltak. Eg vil trekkja fram tre slike område.

For det første er det ein nær samanheng mellom pris og tilgang på kraft. Derfor har Bondevik II gjort mykje for å auka tilgangen på kraft, og Regjeringa vil gjera

meir. Under vår regjering er det gjeve vasskraftkonsesjonar for ei samla energimengd som langt overstig det som vart gjeve på heile 1990-talet, og betydeleg meir enn det som vart gjeve under regjeringa Stoltenberg. Som kjent var interpellanten energiminister i den sistnemnde regjeringa. Det er derfor ikkje grunnlag for interpellanten sin relativt sterke kritikk av manglande tiltak for å forbetra kraftbalansen, med mindre dette har vore meint som sjølvkritikk.

I tillegg har vår regjering gjort det lettare å byggja ut mini- og småkraftverk, og ho har fått til ei rekordstor satsing på vindkraft. Sjølv om det ikkje er realistisk, vil eg likevel som eit eksempel nemna at dersom alle omsøkte vindmøller vert utbygde, vil det svara til ca. 10 TWh rein energi.

Det andre tiltaket som eg vil nemna, er arbeidet med ny modell for elavgift for næringslivet for tilpassing til ESA sine krav. To ulike modellar har vore ute på høyring, og målet er å finna ei ordning som ikkje påfører kraftkrevjande industri ytterlegare avgifter og dermed utgiftsauke. Her må eg få skyta inn at eg er noko undrande til at interpellanten sitt parti, Arbeidarpartiet, i sitt alternative budsjett for 2004 ville vidareføra det gamle elavgiftsregimet fram til 1. juli i år. Ei slik løysing ville medføra ein betydeleg risiko for at kraftkrevjande industri i ettertid ville verta påført store ekstraordinære kostnader i form av straffegebyr frå ESA.

Det siste punktet som eg får tid til å ta med, er det faktum at ved å føra ein forsvarleg og stram finanspolitikk har vår regjering medverka til at norsk rentenivå no er på linje med det som me finn i EU, og kronkursen har kome ned på eit konkurransedyktig nivå. Dette siste var eit klart og eintydig krav frå den konkurranseutsette eksportindustrien hausten 2002, og òg her har vår regjering levert fullt ut i forhold til bestillinga.

Odd Roger Enoksen (Sp): Det er i aller høyeste grad en nødvendig debatt vi har i dag, for det er ikke lenge til kontraktene som industrien sitter på i dag, går ut, og det er tid for å handle. Men den bakgrunnsbeskrivelsen som ble gitt i forhold til årsaken til de problemene industrien har i dag, er særdeles mangelfull. Det er faktisk ikke slik at det først og fremst er energiloven som er årsaken til at vi er i den situasjonen vi er i i dag. Det er ikke alle deler av energiloven jeg er like glad for, og det er helt nødvendig å se på elementer i energiloven. Den kom altså ikke for at e-verkene skulle tjene mest mulig penger, men for at man skulle unngå unødvendig utbygging. Jeg vil minne om at vi de siste 10–15 siste årene nesten ikke har hatt utbygging av ny kapasitet, til tross for en sterk økning i forbruk. Det tyder på at vi på slutten av 1980-tallet hadde en stor overkapasitet i produksjonen av elektrisk kraft. Den overproduksjonen solgte vi ut av landet med store tap, rett og slett fordi vi ikke hadde bruk for den selv. Det er en situasjon som energiloven sørget for at vi unngikk. Men så er ikke energiloven god nok i en situasjon med underdekning på kraft.

Det er også verdt å minne om at det faktisk er EØS-avtalen som er årsaken til at vi i dag ikke kan gi myndig-

hetsbestemte kraftkontrakter. Det er verken energiloven eller mangel på kraft som er årsaken til det.

Arbeiderpartiet har vært en pådriver for et friest mulig nordisk marked, et fritt nordisk marked, som i dag mer eller mindre er blitt et fritt europeisk marked. Arbeiderpartiet har også vært en pådriver for å få størst mulig overføringskapasitet til landene rundt oss, hvilket innebærer at det er de som betaler best, som får kraften, og ikke nødvendigvis industrien, med det regimet vi har.

Det er derfor nødvendig å se på et sett av virkemidler, ikke bare tilgang på elektrisk kraft, som selvfølgelig også er viktig i en underskuddssituasjon. Det er også nødvendig å se på f.eks. hvordan vi skal kunne utfordre EØS-avtalen med hensyn til å inngå avtaler eller å utnytte de muligheter som ligger der for å sikre denne industrien tilstrekkelig kraft. Det må ikke være et mål for oss å få ros når vi reiser til Brussel, eller andre steder i EU-land, for å være det landet som er flinkest til å tilpasse oss EU. Det må derimot være et mål å utnytte mulighetene for å bygge opp norsk industri og norsk næringsliv.

Vi er også nødt til å se på de tariffsystemene vi har, slik at det er lønnsomt å ta ut kraft nærmest mulig der produksjonen foregår, og det er i hovedsak også der industrien er etablert. Men det er klart at når det er like rimelig å ta ut kraft etter å ha overført den over ledningsnettet mange tusen kilometer, som det er å ta den ut i veggen på kraftstasjonen, så vil ikke industrien ha det fortrinn som en slik differensiering kunne innebære. Det er også nødvendig å øke tilgangen på energi gjennom enøk, gjennom modernisering av de eksisterende kraftverk som vi har, og gjennom utbygging av småkraftverk. Men det er en illusjon å tro at en storstilt utbygging av gasskraft, hvor prisen vil ligge på godt over 20 øre pr. kWh, ja kanskje opp mot 30 øre, vil være det som berger industrien, når vi vet at denne industrien i dag betaler i gjennomsnitt 11 øre pr. kWh. Da er det en del andre utfordringer som også må løses.

Ranveig Frøiland (A): Etter Arbeidarpartiet si mening er dette ei veldig viktig næring. Ho er viktig for distrikta, 22 000 menneske er sysselsette der, det er ein høg-teknologisk industri, og dei har gjort veldig mykje på miljøsida, med krav til utslepp, men vi kan ikkje ha det slik at det er strengare krav i Noreg enn i dei andre landa som ein konkurrerer med. Dersom ein flyttar arbeidsplassane ut, vil desse varene verta produserte med ein mykje dårlegare miljøteknologi. Det er realiteten.

Eg må seia at eg er veldig forundra over denne debatten her i dag, for alle snakkar om sine kjeppestar, anten det no er EØS-avtalen eller det er energilova. Dersom vi meiner at vi har ei felles utfordring for å vareta desse industriarbeidsplassane, som vi meiner er så viktige, så synest eg at vi bør bruka ein annan tone alle saman, for dette er grådig viktig.

Ivar Kristiansen vil ha anvising frå salen her om kva Regjeringa skal gjera. Eg trudde at når ein i ein interpellasjon peikte på den store utfordringa denne industrien har, og på kor viktig den er, så er det statsråden sin jobb å setja seg ned, saman med industrien, for å finna ut kva

ein kan gjera for å løysa problema i fellesskap. Ivar Kristiansen seier at ein har i grunnen ikkje nokon problem i denne industrien. Men statsråden sa at han ville ha vekst. Og då spør eg: Korleis skal vi klara det? Eg trur vi har strev nok med å halda på dei arbeidsplassane vi har i dag.

Så har det vore ein retorikk som har gått på kven som har gjeve mest konsesjon til å byggja ut – kva regjering på 1990-talet som har gjort det. Det er for lite kraft, og det er bygt ut for lite kraft dei siste ti åra. Arbeidarpartiregjeringa gav altså konsesjon til å byggja gasskraftverk som ville ha gjeve atskilleg fleire TWh enn det Ingebrigt Sørfonn f.eks. seier at denne regjeringa no har fått til. Men poenget er ikkje kva ein har gjeve konsesjon til – det er ikkje bygt noko gasskraftverk. Vi må gjera noko alle saman i fellesskap for å få til noko meir.

Eg meiner at denne interpellasjonsdebatten er veldig viktig, men då må vi leggja noko retorikk til sides og be statsråden gjera noko i forhold til denne industrien, at vi ikkje har særnorske miljøkrav, men at han kan konkurrera på lik linje med andre når det gjeld miljø. Og så må ein ha tilgang til meir kraft – det er det viktigaste.

Erlend Nornes (H): Eg kan ikkje lova at all retorikk blir lagd til sides.

Det er etter mi meining lett å seia seg einig med statsråden i at interpellasjonen har ei defensiv tilnærming til kraftkrevjande industri. Prosessindustrien er ei av landets viktigaste næringer. I 2002 stod prosessindustrien for om lag 13 pst. av nasjonen sin eksportverdi og var den viktigaste eksportnæringa etter olje- og gassindustrien – føre både verkstadindustrien og fiskeindustrien. Dette er ei næring som også har gjennomført store investeringar dei siste åra, slik statsråden var inne på i innlegget sitt.

Prosessindustrien sysselset – som me har høyr – om lag 22 000. Talet på sysselsette har rett nok vore jamt fallande sidan 1980, men dette må sjåast i samanheng med at produktivitetsveksten i dei kraftforedlende næringane det siste tiåret har vore vesentleg høgare enn gjennomsnittet for industrien. Ein skal også vera klar over at prosessindustrien dei seinare åra i stor utstrekning har skilt ut mange tenestefunksjonar. Ei verksemd som denne representanten kjenner godt, Norzink, skilde på slutten av 1990-talet ut over hundre årsverk til andre verksemder. Dette er likevel ikkje arbeidsplassar som har forsvunne frå Odda-samfunnet. Omstillingar innan prosessindustrien er difor ikkje noko nytt.

Kraftsituasjonen er sjølv sagt ei utfordring for kraftkrevjande industri. Det er likevel ikkje noko nyhende for næringa at dei politisk styrte kraftkontraktane er under utfasing. Allereie i 1994, då denne representanten arbeidde hjå Norzink i Odda, var dette eit spørsmål som stod høgt på agendaen. Norsk Hydro, Elkem, Norske Skog, A/S Saudefaldene, A/S Tyssefaldene på vegner av Norzink og Tinfos har alle funne langsiktige løysingar på krafttrongen sin, under dette langsiktige leigeavtalar. At enkelte aktørar har venta med å inngå avtalar i ein periode med stigande marknadsprisar på kraft, er sjølv sagt uheldig for dei det gjeld. Det spørst likevel om svaret på dette er å gripa inn politisk.

Ein skal også vera forsiktig med å ropa på politiske tiltak i etterkant av det som var ein ekstraordinær situasjon på kraftmarknaden i 2003. Dei høge prisane på kraft i 2003 var eit resultat av den mest nedbørsfattige hausten på femti år, og situasjonen er no i ferd med å normalisera seg. Det har likevel vorte klart for dei fleste at skal ein ha ein fungerande kraftmarknad, må også tilbodssida fungera.

Samarbeidsregjeringa har gjennomført ei rekkje tiltak for å styrkja krafttilgangen, i motsetnad til kva som skjedde då representanten Akselsen sjølv sat i regjering. Medan dåverande statsminister Stoltenberg kunngjorde at tida for større vasskraftutbyggingar var over, har denne regjeringa gjeve konsesjonar for utbygging av 1,4 TWh ny vasskraft. Det er også gjennomført skatteendringar og forenklingar i handsaminga av mindre vasskraftsaker, for å gje incentiv til nye investeringar i vasskraft. Når det blir vist til at arbeidarpartiregjeringa gav konsesjon for bygging av gasskraftverk, hjelper ikkje det i den aktuelle situasjonen, då gasskraftverka ikkje blir bygde på grunn av manglande økonomi i desse investeringane.

Ein må i tillegg ta høgd for dei kraftige forbetringane som har skjedd når det gjeld dei generelle rammevilkåra for næringslivet det siste året, t.d. nedgang i rentenivå og normalisering av kronekurs – og òg kraftig nedsetjing av avgifter og skattar. Då kan ein slå fast at inntrykket av ei regjering som ikkje gjer noko for kraftkrevjande industri, som blir forsøkt skapt – og som kom fram av innlegget frå representanten Klungland – er fullstendig feilaktig.

Heidi Grande Røys (SV): Interpellanten tek opp eit tema som ligg hjartet mitt nær, og eg er glad for at ein slik debatt gir oss moglegheit til å ha politisk merksemd på kraftkrevjande industri. Det trur eg industrien treng.

Vi har ein del einsidige, små industrisamfunn her i landet som er totalt avhengige av at industribygginga held fram, for at dei skal kunne bestå som levedyktige lokalsamfunn. Desse industriplassane er ikkje på nokon måte noko subsidiesluk, men har tvert imot levert milliardar av kroner til å byggje velferd i landet. Dette forpliktar oss til å stille opp for desse samfunna når bedriftene ikkje tek samfunnsansvaret sitt på alvor.

Spesielt er aluminiumsverka i Sogn utsette, fordi Hydro ikkje vil modernisere verka. Eg vil påstå at Hydro har ei spesiell forpliktning når det gjeld desse samfunna, spesielt med tanke på at Hydro i mange år har fått svært gunstige rammevilkår frå staten si side for nettopp å utvikle bedrifta si. Vi vil at desse industristadene skal halde fram med å produsere og skape til fellesskapet – fordi dei er gode til det, og fordi modernisering og vidareutvikling av desse verka vil vere svært lønsamt. Både Sunndalsøra, Årdal og Høyanger viser at sjølv med høgare kraftpris – Høyanger-moderniseringa vil føre til ein kraftpris på 20 øre/kWh – er det lønsamt å investere i ny teknologi. Hydros nei har utelukkande si årsak i strategiske vurderingar, ikkje i bedriftsøkonomiske. Moderniseringa i Høyanger vil ha ei internrente på 22 pst., og overskotet vil – alt etter aluminiumsprisar og dollarkurs – årleg kun-

ne liggje på eit nivå mellom 200 og 400 mill. kr. Dette takkar Hydro nei til, noko som for meg vert uforståeleg. Eg seier ikkje at kraftpris og krafttilgang ikkje er viktige rammevilkår for denne industrien, men Hydro har altså takka nei til betre rammevilkår knytte til denne spesielle avgjerda som gjeld Sogn.

Vi i SV vil likevel jobbe med rammevilkår i alle saker der vi kan putte det inn. I budsjettframlegget før jul auka vi t.d. avskrivingsattsane for maskin og utstyr med 5 pst., noko som vil gjere modernisering og investering endå meir lønsamt for bedriftene. Vi trur at satsinga på vidareforedling av aluminium i Noreg kan vere eitt verkemiddel for å halde ved lag sysselsetjinga. Vi har allereie ein framtidsretta vidareforedlingsindustri, som i stor grad leverer til bilindustrien. Fundamus i Høyanger t.d. utvidar no produksjonen med 30 pst. og går med fine overskot – med, morosamt nok, kommunal eigarskap.

Gjennom målretta satsing på å utvikle kompetansen innanfor nye marknader sikrar vi at aluminium held fram med å vere eit materiale som medverkar til vekst og sysselsetjing. Men då må vi satse endå meir på forskning og utvikling. Produksjon av primæraluminium og vidareforedling av aluminium er forskings- og kompetanseintensivt! Vi har nettopp den føremonen. Det er jo i Årdal at Hydro har utvikla prebake-teknologien. Smelteverket i Høyanger vart kåra til verdas sikraste aluminiumsverk – fekk «Raising to the Challenge Award» for 2003 – og har altså det lågaste fluorutsleppet i verda, så alt dette kan vi. Det handlar berre om å satse vidare.

Torny Pedersen (A): For meg som kommer fra industrifylket Nordland, er dagens interpellasjon interessant. Snart er Nordland ikke lenger et industrifylke, selv om representanten Kristiansen skryter veldig av resultatene. Industrien i Rana vil fra 2005 merke de store økningene og ikke minst svingningene som kraftmarkedet i Norge er inne i. Da går kraftkontraktene ut.

Fundamentet for industrien i Rana er forankret i kraftressursene etter nedleggningen av Jernverket på slutten av 1980-tallet. Prisen på disse kraftressursene var gunstig for industrien. Under omstillingen av industrien i Rana var det en forutsetning for å lykkes at industrien fikk beholde kraftkontraktene. Og ikke nok med det. Det ble også lovet at de skulle forlenges i god tid før utløpet i 2005 for å sikre en videre positiv utvikling av Rana-samfunnet. I ettertid vet vi hva som skjedde i den saken.

Det er lov til å stille seg spørsmålet om det er riktig at Norge er og har vært det snilleste landet innenfor EØS. Det er et tankekor at norske myndighetsbestemte industrikraftvilkår har vært åpne og offentlig tilgjengelige, mens de i EU er unntatt offentlighet, selv i direktivet om prisinnsyn.

Det er viktig å merke seg at alle de 98 bedriftene i Mo Industripark er avhengige av hverandre, og at alle på en måte er avhengige av at de store bedriftene består – slike som Fundia, Fesil Rana Metall og gamle Elkem Rana.

Etter 2005, med stipulerte kraftpriser da, vil industriparken få en merkostnad på om lag 240 mill. kr. Det paradoksale er at Rana ligger i et overskuddsområde når det

gjelder kraft. Og dersom industrien til slutt må legge ned, vil dette være kraft som ingen kan benytte seg av, da overføringsnettet har for liten kapasitet. Kunne denne overskuddskraften gått tilbake til bedriftene, ville kraft også i framtiden kunnet være et konkurransefortrinn for norske kraftintensive virksomheter.

Vi er også kjent med problemene rundt arbeidsgiveravgiften sist høst. Dette slår sterkt ut for bedriftene i Mo Industripark, også for servicebedriftene. Så vi er, som interpellanten sier, inne i en krevende tid. De fleste distriktpolitiske virkemidlene er på vei ut. Man kan spørre seg om det fra Regjeringens side er en villet politikk, eller om Regjeringen vil gå i bresjen for å komme med tiltak. Det er ikke nok med et positivt miljøregnskap.

Olav Akselsen (A): Eg vil takka for det engasjementet mange har lagt for dagen i dag, men eg må likevel seia at eg er noko overraska over den tonen folk har valt å leggja seg på. I min interpellasjon har eg ikkje angripe nokon, men prøvd å beskriva ein del problem som eg oppfattar er der, og som me i fellesskap har eit ansvar for å løysa. Derfor er eg litt overraska over at eg blir angripen på den måten eg har blitt det.

Eg håpar sjølv sagt det er grunnlag for å seia at eg er optimistisk. Eg stod på torget i Årdal i lag med 2 500 år-dølingar som var bekymra for framtida si. Eg håpar òg at det ikkje var grunnlag for den pessimismen som mange følte der.

Eg er glad for at både næringsministeren og representanten Kristiansen ser lyst på framtida. Det er rett nok slik at det har vore store investeringar i denne bransjen dei siste åra. Men i dag er det nesten ingen investeringsplanar. Derimot er det veldig mange rasjonaliserings- og nedstengingsplanar. Og dei fleste bedriftene som opererer innanfor denne marknaden, seier at Noreg ikkje er den staden dei vil bli i framtida.

Det at eg har fremja denne interpellasjonen, betyr ikkje nødvendigvis at eg eller Arbeidarpartiet har alle svara. Men eg føler likevel at situasjonen er så alvorleg at nokon må byrja denne debatten.

Dei fleste som har delteke i debatten i dag, har skote på Arbeidarpartiet og på meg. Me har sikkert vår del av ansvaret, men eg trur dessverre ikkje det hjelper alle dei som i dag er bekymra for å miste arbeidsplassane sine. Det eg ønskte med interpellasjonen, var å gje næringsministeren ei moglegheit til å beskriva den politikken han og Regjeringa har på dette området. Eg må konstatere at Regjeringa ikkje har nokon spesiell politikk på dette området.

Eg er einig i at me må ha dei generelle rammevilkåra på plass, men for denne bransjen er det ikkje nok. Me må ha tilgang på kraft! No blir det mykje ledig kraft, for langsiktige kontraktar går ut. Derfor meiner eg at me bør nytta dei moglegheitene som me har til å undersøkje om det innanfor EØS-reglane går an å laga ein eigen marknad for kraft til industrien. Alle andre land har det.

Eg må seia at eg tar ikkje så veldig seriøst dei som ikkje har orden på økonomien, dei som vil føra ein politikk som gjer at renta blir skyhøg. Eg må òg seia at når folk

frå eit parti som har gjort alt det har kunna for å hindra at me skal ha tilgang til kraft i Noreg, er bekymra for den kraftkrevjande industrien, tek eg heller ikkje det særleg alvorleg.

Ein kan skulda meg for mykje, men å skulda meg for at eg har jobba mot å byggja gasskraft i Noreg, er heilt urimeleg. I den tida eg var energiminister, gav me løyve til å byggja ut 12 TWh. Mange har sagt at det hjelper ikkje i dag. Det har aldri vore slik at den siste utbygginga har vore lønsam. Men hadde desse gasskraftverka vore utbygde, hadde me sjølvsagt hatt ein lågare generell pris i kraftmarknaden.

Konklusjonen etter denne debatten er at Regjeringa ikkje vil gjera noko spesielt. Bekymringa er lita. Eg håpar folk i Mo i Rana, som om 14 månader får tredobla kraftprisen i sine bedrifter, merkar seg det.

Statsråd Ansgar Gabrielsen: Jeg kan være enig med representanten Akselsen i at det har vært ispedd en del retorikk i debatten. Det tar jeg kanskje mer som et tegn på at de gode ideene og forslag til konkrete handlinger og grep for å motvirke utfasing av myndighetsbestemte kraftkontrakter, som er et problem for enkelte av bedriftene, ikke er så lett å finne. Men jeg kan ikke annet enn å kommentere et par-tre av de punktene som har vært oppe.

Det er klart at jeg deler representanten Akselsens vurderinger når en hører SV-representanter snakke med bekymring om denne industrien. Det fremstår i hvert fall som noe hult. Det å peke på Hydro som selve problemet blir nokså underlig – et selskap som de siste ti årene har investert 1,5 milliarder kr pr. år.

Når det gjelder hva vi har gjort, og hva vi ikke har gjort de siste ti årene i forhold til kraftbalanse og kraftutbygging, så vet Stortinget bedre enn noen andre at det har vært relativt liten kraftutbygging. Representanten Klungland henviste til en uttalelse fra meg den 27. februar 1997 om behovet for å fremskaffe mer kraft. I likhet med representanten Akselsen kan jeg vel neppe beskyldes for å ha vært den største miljøaktivisten i denne salen, enten det har dreid seg om vannkraft eller andre forhold. Og det var ikke undertegnede som holdt nyttårstale og antydet at kraftutbyggingens tid var over. Det var helt andre.

Jeg tror debatten egentlig også er et uttrykk for et faktum som vi må legge til grunn, og som representanten Akselsen snakket om, at Norge ikke er det stedet der det vil bli investert. Vi kan utvide det til å si at det har formodningen for seg at Europa ikke vil være det stedet hvor det vil bli foretatt de store investeringene i ny produksjonskapasitet. Det har ganske enkelt å gjøre med at

det er to-tre andre store land i verden – hvor man har innelåste kraftressurser, hvor man ikke har overføringskapasitet – som fremstår som mer attraktive, fordi man der kan få kraften billigere, ikke fordi den er subsidiert, men fordi kapasiteten er så stor og mulighetene til å selge den er færre enn her.

Jeg tror imidlertid at man innenfor denne bransjen vil fortsette med videreutvikling, med – jeg holdt på å si – innovasjonsprosesser som gjør at vi med samme energimengde, men med langt færre ansatte, har økt kapasiteten med 50 pst. de siste 20 år. Det er et faktum, og det vil nok også fortsette. Det er nok også en del av problembildet, når man skal være helt ærlig. For det er jo klart at det jobber mange tusen færre i denne bransjen, som altså produserer 50 pst. mer.

Jeg opplever at det i bransjen tross alt er en betydelig grad av optimisme. Og det går rimelig bra for tiden, nettopp fordi man har fått orden på de helt grunnleggende ting. Det er ingen tvil om at man i denne bransjen skulle ønske at man kunne ha fått kraft til en helt annen pris. Jeg tror det blir vanskelig å vedta politisk bestemte priser, men det vi opplevde forrige vinter, tror jeg vi skal bli spart for – forhåpentligvis i lang tid.

Presidenten: Med disse ordene er debatten i sak nr. 3 over.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:8 (2002-2003) – Riksrevisjonens undersøkelse av inntektssystemet for kommunene – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til sakene nr. 2 og 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

S a k n r . 4

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 13.15.